

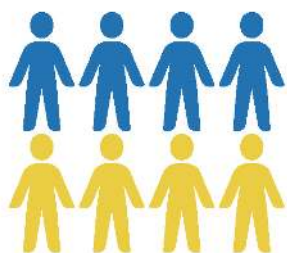
ČESKOBRATRSKÁ
CÍRKEV
EVANGELICKÁ

NESTŮJ STRANOU

SBORNÍK Z KONFERENCE V SENÁTU

- 9 Nestůj stranou. A proč jako? – P. Hošek
18 Trans lidé jsou lidé jako všichni ostatní – L. Králová
39 Dopis Noemi – Sofia Molhačová
52 Najednou jsme tady byli spolu – M. Vymětal

DĚKUJEME všem, kteří pomohli lidem na útěku před válkou

VÍCE NEŽ 2000 LIDÍ

našlo útočiště ve farních sborech
a rodinách Českobratrské církve
evangelické

ZAPOJENÝCH FARNÍCH SBORŮ

ubytování, materiální a duchovní pomoc, výuka češtiny, učebnice a knihy v ukrajinštině, komunitní centra, adaptační skupiny, výlety, volnočasové aktivity, letní tábory...

Organizace, které pomáhají s námi:

- partnerské církve z Německa, Gustav-Adolf-Werk, HEKS, Světový luterský svaz, Sewickley Presbyterian Church, Presbyterian Church of Korea
- Nadační fond Věry Třebické-Řivnáčové, Diakonie ČCE, Člověk v tísni, korejská TV stanice CTS International
- četní drobní dárci z církve i mimo církev
- T-Mobile Czech Republic a. s., Albatros Media a. s., Kofola ČeskoSlovensko a. s.

hodnota dosavadní vyčíslené pomoci ve sborech: 15 mil. Kč

Více informací na: ukrajina.e-cirkev.cz

NESTŮJ STRANOU

Sborník z konference v Senátu

Obsah

6 Předmluva celocírkevního faráře pro menšiny – *Mikuláš Vymětal*

PŘÍSPĚVKY Z KONFERENCE

9 Nestůj stranou. A proč jako? – *Pavel Hošek*

11 Organizace ARA ART pomáhá queer Romům, kteří zažívají vícečetnou diskriminaci – *David Tišer*

14 Cena Michala Velíška v kontextu postojů k dění kolem nás – *Vítězslav Vurst*

16 I malá chvilka má velký dopad – *Benjamin Roll*

18 Trans lidé jsou lidé jako všichni ostatní – *Lenka Králová*

20 Sýrie – *Tukan (Robert Netuka)*

22 Mým hlavním úkolem je podporovat ty, kteří nemají zastání – *Mikuáš Vymětal*

SOUTĚŽNÍ TEXTY

25 Úvod ke zveřejněným pracím z literární soutěže – *Helena Wernischová*

28 Kyjev – *Ruth Františka Blažková*

29 Jak vnímám válku na Ukrajině – *Patrik Prokeš*

30 Osobní zodpovědnost – *Anežka Mičenková*

32 24. února 2022 – *Karolína Šimaiová*

33 Tak co, napíšeš tu esej, nebo ne? – *Oldřich Příklenk*

34 Neseď v koutě, nestůj stranou – *Zuzana Rosenbaumová*

35 Nestůjte stranou! – *Eliška Krombholzová*

38 Táta – *Magdaléna Šporclová*

39 Лист Ноємі / Dopis Noemi – *Софія Молчагова (Sofia Molhačovová)*

42 Війна – це страшна річ, яка перетворює життя на порох / Válka je strašná věc, která mění život v prach – *Дарія Данильчук (Darja Danylčuk)*

45 я дуже намагаюся та залишаюся сильною до кінця / Snažím se být silná až do konce – *Марія Іщенко (Maria Išenková)*

TEXTY Z REGIONŮ

47 Pět zastavení s Mezinárodními dny proti rasismu – *Michal Vogl*

49 Přetrhnout řetězy – *Marek Janás*

50 Komu jsi bližním? – *Michael Pfann*

52 Najednou jsme tady byli spolu – *Mikuláš Vymětal*

55 Přímluvná modlitba a požehnání – *Pavel Pokorný*

56 Doslov – *Klára Šimáčková Laurenčíková*

57 Poznámka editorky

V pravou chvíli se do věci vložit

Předmluva celocírkevního faráře pro menšiny

„Celou dobu jsem si myslel, že budu všechno zpovzdálí sledovat a v pravou chvíli se do věci vložím,“ pravil kralevic Drsoň ve známé cimrmanovské hře *Dlouhý, Široký a Krátkozraký*. „Teď mi nezbývá, než abych všechno jen zpovzdálí sledoval,“ poraženě dodal na konci hry. Stejně jako kralevic Drsoň může člověk, společnost i církve ve svém životě všechno prohrát tím, že hraje roli nezúčastněného pozorovatele, který jen pohoršeně sleduje nepořádky ve světě. Leckdy je lepší být aktivní a do věci vstoupit, protože aktivitou se ledacos může napravit.

Německá Nadace proti rasismu vyhlásila za své heslo pro letošní rok „Misch dich ein“ („zapoj se do věci“), což jsme do češtiny přeložili jako „Nestůj stranou“. Nestát stranou může znamenat dvojí – jednak celostně aktivní přístup k životu, kdy nejsem jen pozorovatelem dění kolem sebe, ale zapojuji se do něj a spoluutvářím je. K tomu ostatně radí i Jakubova epištola: „Podle slova však také jedněte, nebuďte jen posluchači.“ (Jk 1,22) Druhý význam pak znamená zapojit se ve chvíli, kdy jsem svědkem nebezpečné situace a svým přístupem mohu někomu pomoci. Oba tyto významy jsou nepochybně důležitými křesťanskými motivy. Pod heslem „Nestůj stranou“ se letos konalo v rámci českých a slovenských Mezinárodních dní proti rasismu (MZD) kolem stovky akcí, převážně v evangelických a husitských kostelích. Stěžejní událostí, jíž se MZD zahajují, byla i letos konference, pořádaná Českobratrskou církví evangelickou, která se uskutečnila na půdě Senátu Parlamentu ČR. Tentokrát právě na téma „Nestůj stranou.“ Senátní konference mohou pořádat společenské organizace pod záštitou senátorů. Využívají toho i církve – a je to zřejmě dobře, protože i ony žijí ve světě, a tudíž se také vyjadřují k věcem veřej-

ným a mohou i k lepšímu ovlivňovat atmosféru ve společnosti.

Nestát stranou se člověk i každé společenství musí učit. V nebezpečné situaci je dobré nejprve nenápadně získat spojení, zvážit vlastní síly, a potom aktivně vystoupit, radí nám krizoví psychologové. Právě to se mohli přiučit účastníci letošní konference. Setkalo se na ní totiž mnoho aktivních lidí z různých oborů. Většinu příspěvků, které na konferenci zazněly, si může čtenář přečíst ve sborníku, který drží v ruce. Ty, které neměly příliš literární povahu, ale byly stejně strhujícími osobními svědectvími, si vám zde dovolím připomenout alespoň na několika řádcích.

Záchranář Jan Dubový přivezl po začátku války těžce nemocné pacienty z míst bojů na Ukrajině. Fotograf Ladislav Bezděk, nositel Ceny Michala Velíška, se zastal napadené ženy a byl útočníkem těžce zraněn. Dlouho pak hledal pomoc a narážel na lhostejnost lidí, které oslovil. Policista Jan Beran zachránil díky svému výcviku dva muže z hořící chaty, když předtím prošel skupinou zhruba patnácti lidí, která požár pozorovala a natáčela si ho na mobilní telefony. Romský aktivista Jožka Miker popsal iniciační moment, jenž ho přivedl k aktivismu. Když v roce 1992 pochodovalo asi 500 neonacistů jednou z teplických ulic obývanou převážně Romy, potkal na straně Romů také jednoho asi osmdesátiletého neromského starce s vidlemi v ruce, který mu řekl, že za nacismu mlčel – a už nikdy nechce dopustit, aby se to opakovalo. Jožka si jeho slova vzal k srdci – a od té doby už nestojí stranou.

Nedílnou součástí konference je vyhlášení výsledků literární soutěže pro mládež, pořádané Českobratrskou církví evangelickou. Také téma soutěže znělo „Nestůj stranou“. Z důvodu současné situace nabídla prostor kromě českých

soutěžících také mladým Ukrajincům – byla tedy dvojjazyčná. Vítězná díla jak z české, tak z ukrajinské části soutěže si můžete přečíst i se zasvěceným úvodem Heleny Wernischové. Umožní nám pozorovat svět očima mladých lidí, kteří chtějí být aktivní. Ukrajinské, ale i některé české příspěvky se soustředí na válku na Ukrajině a situaci mladých ukrajinských uprchlíků u nás. Perspektiva toho, jak Českou republiku i Čechy vnímají mladí Ukrajinci, nám umožňuje zahlédnout sebe samotné jako v zrcadle.

Senátní konference byla největší z mnoha akcí v rámci Mezinárodních dní proti rasismu. Nabízíme proto zkušenost z dalších míst České republiky, která se k iniciativě připojila. Další texty, fotografie i videa může laskavý čtenář najít na webu věnovanému Mezinárod-

ním dnům proti rasismu www.protirasismu.e-cirkev.cz.

Tento sborník vydala Českobratrská církev evangelická. Většina příspěvků je ovšem neduchovních, protože si přejeme, aby brožura oslovila nejen církevní, ale i necírkevní čtenáře. „Církevníci“ se mohou poučit, že i lidé mimo církev nestojí stranou – a naopak „necírkevníci“ mohou pochopit něco o motivaci, která vede křesťany k jejich jednání. Obě skupiny pak mohou v sobě navzájem najít spojence k tomu nestát stranou.

Mezinárodní dny proti rasismu jsou dlouholetý projekt, který chceme postupně rozvíjet. Už teď připravujeme program pro příští ročník. Zapojíte se?

Mikuláš Vymětal, farář Českobratrské církve evangelické pro menšiny a lidi sociálně vyloučené

PŘÍSPĚVKY Z KONFERENCE

Nestůj stranou. A proč jako?

Křesťanská víra vsází na to, že každý lidský život je poklad nevyčíslitelné hodnoty

Dovolte, abych na úvod pověděl několik slov, která se týkají názvu této konference: „Nestůj stranou!“ Tato výzva nás docela přirozeně staví před otázku: Proč? Proč nemám stát stranou, když se děje nespravedlnost? Dalo by se provokativně namítnout: A proč jako? Nic mi do toho není! Mám svých starostí dost! Dejte mi pokoj.

Jednu z možných odpovědí nabízí *Všeobecná deklarace lidských práv*. Píše se tam: „Ve vědomí toho, že uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezczizitelných práv členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě, že zneuznání lidských práv a pohrdání jimi vedlo k barbarským činům, urážejícím svědomí lidstva, valné shromáždění Organizace spojených národů vyhledává následující deklaraci: Všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovní, co do důstojnosti a práv...“

Následuje seznam třiceti článků, definujících základní lidská práva. Jakkoliv tento dokument obsahuje ušlechtilé zásady, jeho nevýhodou je skutečnost, že tyto zásady jsou formulovány abstraktní řečí právníků. Již sama první věta deklarace, ze které jsem citoval jen několik úvodních slov, je neobyčejně komplikovaným, rozsáhlým souvětím, zabírajícím plných třináct řádků textu. Má-li být *Všeobecná deklarace lidských práv* odpovědí na otázku, proč nestát stranou, její abstraktní jazyk a dlouhé, těžko zapamatovatelné věty mohou být jistou nevýhodou.

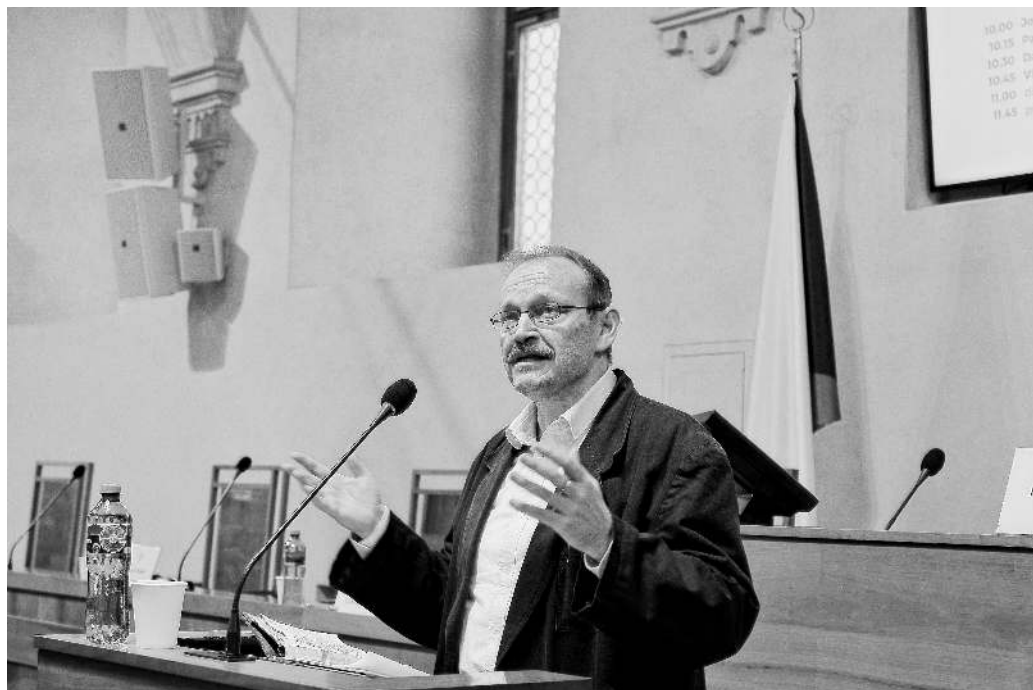
Proto bych rád nabídl ke zvážení jinou možnou odpověď. Najdeme ji v Lukášově evangeliu. Jeden vzdělaný učitel zákona se ptá Ježíše: „Když tedy máme milovat své bližní, kdo je můj bližní?“ A v odpověď zaznívá následující příběh:

„Jeden člověk šel z Jeruzaléma do Jericha a padl do rukou lupičů, ti jej obrali, zbili a nechali tam ležet polomrtvého. Náhodou šel tou cestou kněz, ale když ho viděl, vyhnul se mu. Stejně se mu vyhnul i levita. Ale když jeden Samařan na své cestě přišel k tomu místu a viděl ho, byl pohnut soucitem, přistoupil k němu, ošetřil mu rány, obvázal mu je, posadil jej na svého mezka, zavedl ho do hostince a tam se o něj staral. Druhého dne dal hostinskému dva denáry a řekl: ‚Postarej se o něj, a bude-li tě to stát víc, já ti to zaplatím, až se budu vracet.‘ Kdo z těch tří, myslíš, byl bližní tomu, který upadl mezi lupiče? Zákoník odpověděl: ‚Ten, který mu prokázal milosrdenství.‘ A Ježíš mu řekl: ‚Jdi a jednej také tak.‘“ (Skoro jako by řekl: „Nestůj stranou!“)

Je to jen kratičký příběh, takový, jakých v Bibli najdeme stovky. Tento příběh, stejně jako ostatní biblické příběhy, má ve srovnání s *Všeobecnou deklarací lidských práv* velkou výhodu: oslovuje představivost, promlouvá k srdci, motivuje k činu, zve k následování, formuje v člověku určité postoje.

Ano, příběhy mají oproti obecným prohlášením a abstraktním souvětím nesmírnou přednost. Jejich sdělení je konkrétní, téměř hmatatelné, příběhy jsou takřikajíc otiskem života. Máme-li dnes společně přemýšlet o vztahu křesťanství a lidských práv, je myslím důležité připomenout, že křesťanská víra a jí nesená tradice nabízejí pokladnici příběhů, jako je ten, který jsme právě slyšeli.

V samotné Bibli jsou jich stovky. Ale Bibli to zdaleka nekončí. V dějinách církve najdeme řadu dalších příběhů, které podobným způsobem oslovují představivost, promlouvají k srdci, motivují k činu a zvou k následování. František

Pavel Hošek

z Assisi pečující o malomocné, William Willberforce bojující za zrušení otroctví, Albert Schweitzer léčící domorodce v africkém Lambaréné, Martin Luther King bojující za práva Američanů tmavé pleti, Matka Tereza obětavě pečující o sirotky v Indii.

Ano, křesťanství nabízí pokladnici příběhů, které představují konkrétní odpověď na otázku, proč nestát stranou. A zkusme jít ještě o krok dál. Podíváme-li se na ústřední zápletku těchto příběhů nebo pokusíme-li se hledat jejich společného jmenovatele a významový průsečík, vynoří se nám před očima odpověď na otázku po smyslu lidského života. Přesněji řečeno, jedna z možných odpovědí. Ta odpověď by mohla znít nějak takto: chápat život jako pozvání k bytí pro druhé, jako příležitost k praktické lásce k bližnímu. Ano, chápat vlastní život jako dar a zároveň úkol, vyhrnout si rukávy a přiložit ruku k dílu, žít podle Ježíšova zlatého pravidla: „Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi“. Proto tedy: Nestůj stranou.

Křesťanství v tomto smyslu nabízí pokladnici motivujících příběhů, a nabízí taky konkrétní odpověď na otázku po smyslu lidského života. Ale zkusme postoupit ještě o krok dál. Viděli jsme, že křesťanská víra se může stát zdrojem motivujících příběhů, proč nestát stranou. Viděli jsme také, že křesťanství může nabídnout inspirující odpověď na otázku po smyslu lidského života. A zatřetí, pokud je křesťanská víra, láska a naděje naším východiskem, nemusíme dál hledat zásadní zdůvodnění lidských práv. Nemusíme složitě dokazovat jejich nepodmíněnou platnost.

Tato platnost a závaznost je v současném světě znovu a znovu zpochybňována. A to je velký problém. Ono totiž nestačí jen souhlasit s krásnými větami *Všeobecné deklarace* a trvat na nezcizitelné důstojnosti a nekonečné hodnotě lidského života.

Je to zajisté krásné, když *Všeobecná deklarace* říká: „Každý má všechna práva a všechny svobody stanovené touto deklarací bez jakéhokoli rozlišování zejména podle rasy, barvy, pohlava

ví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.“

Ale my všichni, kdo s těmito ušlechtilými slovy souhlasíme, si musíme nechat líbit otázku: A proč jako?! Tuto otázku přece stále znovu kladou nejrůznější diktátoři a populisté současného světa. Proč by nezcizitelná důstojnost a nekonečná hodnota každého lidského života měla být předpokladem všeho politického jednání?

A koneckonců, pokud se nás to bezprostředně netýká, proč se tím vůbec máme zabývat? Proč nestát stranou? Známe přece prastaré úsloví: Nehas, co tě nepálí. Proč bychom se na místo pomoci druhým lidem neměli věnovat koničkům a volnočasovým zábavám?

A zajisté si musíme nechat líbit také námitku, že z *Všeobecné deklarace lidských práv* nic závazného nevyplývá, vždyť cokoliv, co kdysi valné shromáždění OSN schválilo, může být kdykoliv zase zrušeno, zásadně změněno, ve své platnosti omezeno. Nebo snad ne?

Křesťanská víra, láska a naděje odpovídá: Ne. Není možné, aby přestalo platit to, co se praví ve *Všeobecné deklaraci*. Není možné, aby si lidé přestali být rovni, i kdyby se v rámci právního

řádu té či oné země přijala opatření, která jsou s rovností všech lidí v rozporu.

Křesťan vsází na to, že každá lidská bytost je hodná úcty a láskyplné péče, bez ohledu na to, jestli to zároveň zaručuje nějaký zákon nebo hlásá nějaká deklaráce. Křesťan vsází na to, že každý lidský život je nadán nezcizitelnou důstojností a žádná vláda na světě to nemůže změnit. Křesťanská víra, láska a naděje vsází na to, že lidský život je dar a poklad nevyčísitelné hodnoty. Každý lidský život. A žádná vláda to nemůže změnit.

Vždyť Bůh, ve kterého křesťané věří, Bůh, o kterém vypráví Bible, je ochráncem vdov a sirotků. A proto nestůj stranou. Ano, křesťanská víra, láska a naděje trvá na tom, že každý člověk je nadán nezcizitelnou důstojností, protože je stvořen k Božimu obrazu. I cizinec? Jistě. I uprchlík? Jistě. I Afričan? Jistě. I Rom? Jistě. I Ukrajinec? Jistě. I gay? Jistě. Proto nestůj stranou. Vždyť věřit znamená spoléhat na to, že všichni lidé jsou bratři a sestry. Věřit znamená spoléhat na to, že všichni lidé jsou milované Boží děti. Proto nestůj stranou.

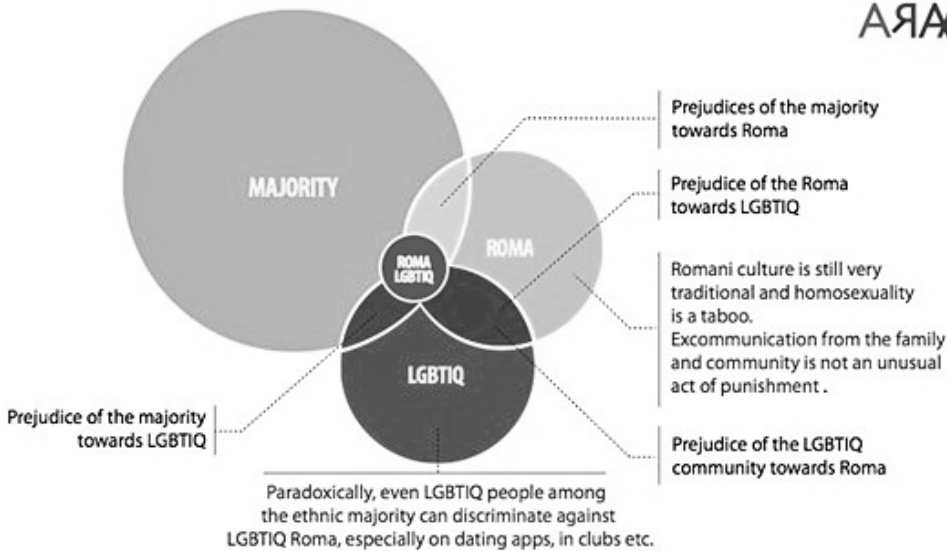
Pavel Hošek, teolog a pedagog

Organizace ARA ART pomáhá queer Romům, kteří zažívají vícečetnou diskriminaci

Na poradnu se nejčastěji obracejí lidé, kteří byli exkomunikováni z rodiny či komunity

ARA ART, z.s. je nezisková organizace, která se zaměřuje na podporu práv a zviditelnování LGBTQ+ romských komunit. Hlavním cílem organizace je prosazovat uznání a dodržování lidských práv romských LGBTQ+ osob a usilovat o vytvoření inkluzivnější a spravedlivější společnosti.

Jednou z hlavních priorit ARA ART je řešit vícečetnou diskriminaci a násilí vůči LGBTQ+ Romům a poskytovat podporu a zdroje těm, kteří se s takovým špatným zacházením setkali. Rovněž se snažíme zvyšovat povědomí a porozumění rasově podmíněné romské LGBTQ+ problematice v rámci většinové společnosti a zpochybnovat škodlivé stereotypy a stigmatizaci,

jak ve většinové, tak v romské společnosti. ARA ART se zapojuje do různých forem aktivismu, včetně organizování komunit, advokacie a kulturních akcí ve formátu tzv. artivismu.

Organizace spolupracuje s dalšími LGBTQ+ skupinami a spojenci v prosazování svých společných cílů, a také poskytuje vzdělávání a školení jednotlivcům i organizacím v otázkách souvisejících s právy Romů LGBTQ+ a sociální spravedlností. Usilujeme o vytváření bezpečného prostoru pro všechny členy LGBTQ+ komunity, včetně těch, kteří jsou často vyloučeni nebo přehlíženi. Svou práci ARA ART usiluje o vytvoření spravedlivější a inkluzivnější společnosti, v níž mohou všichni jedinci žít svůj život bez diskriminace a předsudků.

Pokud se bavíme o romské LGBTQ+ menšinu, musíme zmínit také tzv. intersekcionalitu neboli vícečetnou diskriminaci. Intersekcionalita (též intersekcionalní teorie) se zabývá mnohonásobnou diskriminací, studiem systému společenských identit, které se paralelně překrývají. Zároveň také zkoumá korespondující systémy diskriminace, útlaku a dominance (například gender, etnicitu, sociální třídu, vzdělání a další). Tento pojem poprvé použila v roce 1989

americká odbornice na kritickou teorii rasy a obhájkyně lidských práv Kimberlé Williams Crenshawová.

Lidé se často domnívají, že se jich intersekcionalita netýká. Opak je pravdou. Nejčastějšími kombinacemi utlačování, jinak označovaného jako „dvojnásobný útlak“, je pohlaví + rasa anebo věk. Majoritním příkladem jsou ženy ve věku nad 50 let hledající zaměstnání. Žena jako taková může být v naší společnosti znevýhodňována kvůli tradičním rodinným povinnostem, jako je starost o děti či rodiče, či také péče o domácnost. Dalším znevýhodněním je, že ženy mívají za stejnou práci nižší plat než muži. V porovnání s mladšími uchazeči jsou starší ženy diskriminovány kvůli svému pokročilejšímu věku, často mají nižší vzdělání nebo jim chybí znalost současných technických vymožeností, a také se mohou potýkat s jazykovou bariérou.

Tento majoritní příklad uvádím proto, abychom si dokázali představit, že s vícečetnou diskriminací se ve svém životním cyklu může setkat každý z nás. Pro hlubší pochopení jsem si vybral jako příklad romskou LGBTQ+ menšinu, na které uvedu několik příkladů intersekcionality. Romové jsou často

David Tišer

vystaveni předsudkům a stereotypům právě kvůli své etnicitě. V romské menšině zase mohou být vystavováni útlaku, diskriminaci, předsudkům a stereotypům právě kvůli své orientaci nebo odlišné genderové identitě. Paradoxem je, že i v majoritní LGBTQ+ komunitě mohou být Romové taktéž diskriminováni pro svůj původ.

V roce 2014 naše organizace uspořádala historicky první setkání romských queer lidí. Jeho cílem byla především snaha o verbalizaci vlastních – často tragických a nezpracovaných – životních zkušeností a také sdílení pozitivních příběhů a prožitků. Setkání se účastnilo 20 mladých Romů a Romek z celé České republiky a jeho součástí byly umělecké dílny a semináře s lidskoprávní tematikou.

Jelikož většina z účastníků nebyla z Prahy a nikdy nebyla ve velkém městě, chtěli se večer jít bavit a vidět nějaký gay klub. A tak jsme do jednoho takového klubu zavítali. Bohužel se stalo, že nás odmítli vpustit, protože jsme Romové. I v komunitách, kde nepředpoklá-

dáme, že bychom mohli být diskriminováni, protože sami moc dobře znají předsudky na svou adresu, jsou také často společností diskriminováni a zažívají útlak, můžeme zažít diskriminaci. Pochopitelně, všichni jsme lidé. To ovšem neznamená, že diskriminovat kohokoliv je v pořádku. O to víc je potřeba na toto diskriminační jednání poukazovat a bojovat proti těmto projevům nenávisti.

V ARA ART máme mnoho aktivit, které mají za cíl snížit tyto dopady na romskou LGBTQ+ menšinu. V září 2016 jsme spustili online poradnu pro romskou LGBTQ+ menšinu. Zároveň jsme v několika krajích zavedli tzv. konzultanty, jejichž úkolem je být k dispozici pro dotazy, a to jak ve virtuálním světě (Facebook, e-mail, telefon), tak v tom reálném. Osoby, které potřebují poradit v nějaké životní situaci spojené s jejich orientací či odlišnou genderovou identitou, se na konzultanty mohou obrátit, a ti s nimi poté buď komunikují prostřednictvím výše uvedených komunikačních kanálů

nebo se potkají osobně. Přístup k této poradně je možný prostřednictvím webových stránek reknu.to, kde jsou shromážděny všechny informace o projektu a jeho fungování.

Speciální pozornost věnujeme v rámci poradny také rodinám (rodičům a dalším příbuzným). K dispozici je rodinný konzultant, který jim pomůže se v dané situaci lépe zorientovat tak, aby obě strany – jak rodina, tak dítě – prošly coming outem co možná nejladčeji.

Na poradnu se nejčastěji obracejí lidé, kteří byli exkomunikováni z rodiny či komunity. I proto jsme v roce 2022 rozjeli novou službu – tréninkový byt, který slouží osobám z romské LGBTQ+ komunity jako krizové ubytování či bydlení na zkoušku. Taková služba pro romskou

LGBT+ komunitu je v celé České republice, ale i v celé Evropě unikátní.

V roce 2021 jsme vypracovali analytickou zprávu „Romská LGBTIQ menšina a její postavení ve vybraných zemích EU (Česká republika, Slovensko a Maďarsko)“, jež přispěla k vyplnění informační mezery a poskytla všem klíčovým orgánům a institucím komplexní obraz a informace o situaci této menšiny. Studie také upozornila na přetrvávající stav právního vakua a nutnost rozšířit sociální politiky a právní ustanovení o intersekcionalní hledisko. Analytická zpráva je k dispozici ke stažení na našich webových stránkách www.araart.cz.

David Tišer, ředitel organizace ARA ART

Cena Michala Velíška v kontextu postojů k dění kolem nás

Odvaha je v naší společnosti vzácné zboží

Vznik Ceny Michala Velíška (CMV) byl reakcí na událost, která se odehrála 13. září 2005 na Karlově náměstí v Praze. Michal Velíšek, stříhač televize Nova, procházel přes náměstí se svou osmiměsíční dcerou, kterou vezl v kočárku. V něm měl také dárek pro manželku k výročí jejich svatby. Při procházení parkem si všiml mladé ženy, vedle které seděl nějaký muž. Svým projevem naznačovala, že není něco v pořádku. Zabrzdil kočárek a udělal krok směrem k ženě: „Nepotřebujete pomoc?“ Odpovědi se nedočkal, protože muž, který mladou ženu obtěžoval pistolí, kterou měl za jejími zády, Michala Velíška několikrát postřelil. Ten zraněním následně podlehl. Kočárek s dcerou a dárkem pro manželku už svoji cestu nedokončil.

Tato krutá událost vyvolala ve společnosti diskusi, kterou nechtěně přiřizilo prohlášení tiskové mluvčí jednoho ministerstva, které vyznělo ve smyslu „než budete pomáhat, ověřte si, zda vám samotným nehrozí nebezpečí“. Ale jak si to mohl Michal Velíšek ověřit? Co měl dělat jinak? Nepodporoval by podobný přístup spíše lhostejnost?

V Nadaci ADRA ve spolupráci s TV Nova se zrodila iniciativa pro vznik ceny, která by byla oceněním lidí, kteří nejsou lhostejní k projevu zla nebo ohrožení. Takových lidí, kteří – ač neprofesionálové – udělali konkrétní čin k záchraně nebo ochraně lidského života. Smyslem ceny je takové lidi hledat a zviditelňovat jejich postoje slušnosti, odvahy a statečnosti. Ukazovat na hodnoty, které by se neměly nikdy ze společnosti vytratit.

V průběhu sedmnácti let od vzniku tohoto ocenění obdržel výbor Ceny Michala Velíška

Vítězslav Vurst

(CMV) 1066 nominací. Přibližně 10 % z těchto nominací se týká násilných činů. V průběhu času vznikla potřeba podkategorie hlavní ceny pro děti do 15 let. Není možné srovnávat čin dítěte s dospělým člověkem. Ale právě ona výchova a oceňování nelhostejného postoje ke zlu a nespravedlnosti kolem byla jedním z cílů, které výbor CMV vytyčil. Doposud bylo v této kategorii přijato 163 nominací. Všichni nominovaní jsou zváni na slavnostní ceremonii a všechny děti obdrží stejné ocenění. Nejmladšímu oceněnému dítěti bylo pouhých tři a půl roku. Příběhy z dětské kategorie slouží v nejedné škole jako podklady diskusí, které v předmětu občanská výchova umožňují učitelům základních škol probírat témata občanských postojů. V roce 1917 byla k dětské kategorii ještě přidána kategorie seniorská. I její vznik si vyžádala potřeba. Nejstarší laureátkou v této kategorii bylo 88 let.

Jak se s nominacemi, které může poslat kdokoli v průběhu roku, pracuje? Výbor CMV z nominovaných příběhů vybere tři, které nejvíc

odpovídají smyslu CMV. Poté, co proběhne jejich prověření, jsou tyto příběhy představeny prostřednictvím TV Nova veřejnosti, a ta svým hlasováním rozhodne, kdo z nominovaných obdrží na slavnostním shromáždění v rezidenci primátora Hlavního města Prahy hlavní cenu. Smyslem veřejného hlasování je vyvolat diskusi k událostem a následným postojům. Všichni tři nominovaní obdrží pamětní stříbrnou medaili.

Jak rezonuje téma hrdinství a nelhostejnosti v České společnosti? Zajímavý byl výsledek výzkumu na téma toto téma, který prováděla společnost Ipsos. V něm se z předložených možností veřejnost přiklání k tomu, že hrdina dělá své skutky nezištně, tedy tak, že z nich nemá žádný finanční zisk (96 % dotázaných). Měl by umět držet slovo, které společnosti dal, aby bylo vidět, že je zodpovědný a myslí své výroky vážně (93 %). Hrdina by měl být obětavý a nebát se riskovat svůj vlastní život pro záchranu ostatních (91 %). Měl být ztělesněním morálních hodnot,

aby ostatní lidi motivoval ke správnému chování (91 %) a neměl by se bát vystoupit z davu, porušit zažitě stereotypy a tak společnosti udat nový směr (89 %).

Když měli dotazovaní vyjádřit, co podle nich znamená odvaha, bylo spektrum odpovědí velmi různorodé. Jen 18 % odpovědí by bylo možno označit souhrnným „nebojácnost, nemít strach“ a 10 % „nebát se pomoci“.

„Chybí české společnosti odvaha? Pokud ano, k čemu?“ To byla jedna z dalších otázek. Podle 84 % respondentů odvaha české společnosti chybí. Podle nich se nejvíce bojíme mít vlastní názory a bojíme se změn.

Zajímavý byl také dotaz na hrdiny minulosti a současnosti. V odpovědích na minulost se nejvíce objevoval Jan Hus (následně Jan Palach, Václav Havel, T. G. Masaryk ad.). Hrdinu současnosti třetina Čechů marně hledala. Necelá desetina pak zmiňovala Michala Velíška (následně hasiče, záchranáře ad.).

V roce 2022 provedla společnost Behavio podobný průzkum, ale dotazy byly směřovány mimo jiné na vlastnosti, na které by měli lidé klást ve svém životě důraz a na to, do jaké míry se jim daří takovými opravdu být. Na otázku „jaké vlastnosti jsou podle vás důležité?“ zaznívaly

odpovědi: „Dělat dobře a kvalitně svou práci“ (85 %), „ostatní se na mne mohou spolehnout“ (82 %), „nikdy neporušit své morální zásady“ (63 %), a teprve potom následovalo „mít odvalu“ (50 %). Jen 40 % uvedlo „nebát se riskovat, když mi to dává smysl“. Mnohem zajímavější však byla odpověď na druhou otázku, jak se osloveným konkrétně daří takovými být (ve vnitřním sporu „vznávám“ – „přeji si“ – „jsem“). Jen 17 % z těch, kteří uvedli „mít odvalu“, odpovědělo kladně. Na dotaz, co je největší překážkou tomu být odvážný, zaznívaly odpovědi: „nejdu proti proudu“, „nerad riskuju“, „nemám rád konflikty“, „dokážu mít v hlavě velké plány, ale když na to má dojít, rozklepou se mi kolena“, ale i „cením si svého klidu a svého uspořádání života“.

Co se z uvedených výzkumů dá vyčíst? Odvaha je v naší společnosti vzácné zboží. Jako by nás charakterizovala přísloví „lepší vrabec v hrsti než holub na střeše“ nebo „nehas, co tě nepálí“. Nevidíme kolem sebe veřejně známé či významné vzory odvahy. Zdá se, že odvaha není společenské téma. Není ani tím, k čemu bychom byli v rodinách, nebo škole vychovávaní.

*Vítězslav Vurst, zakladatel a čestný předseda
Ceny Michala Velíška*

I malá chvílka má velký dopad

Příběh Milionu chviliek

Můj příběh sice není o rasismu, je ale o tom, že když nezůstaneme stranou v boji proti jakékoli ne-spravedlnosti a lži, máme šanci pohnout dějinami.

Před pěti lety jsem byl ještě student. Dokončoval jsem teprve bakalářský titul. A tehdy, v roce 2017, jsem potkal jednoho milého malého zrzka. Jmenoval se Mikuláš Minář. Byl to můj spolužák na Evangelické teologické fakultě

UK a oslovil mě s nápadem, že studenti by se měli po sněmovních volbách nějak ozvat a 17. listopadu dát najevo svůj postoj k neblahému vývoji demokracie v naší republice. Tehdy na podzim totiž vyhrál oligarcha, populist, bývalý agent STB Andrej Babiš. Jeho hnutí získalo spolu s rasistickou SPD a s komunisty 115 mandátů. Antisystémové strany tedy jen těsně nedosáhly na ústavní většinu. Naštěstí máme Senát, který by jim i tak dokázal čelit, ale stejně to bylo velmi neblahé znamení.

Benjamin Roll

A tak jsme se rozhodli nezůstat stranou a dát najevo obavy. Opřeli jsme se o Babišův předvolební leták, tzv. smlouvu Andreje Babiše s občany České republiky. V její preambuli Babiš prosí o „chvilku našeho času“. Tak jsme si ji našli a smlouvu důkladně prošli. Velice nás udivilo, jak se Babiš ohání podporou demokracie, zastáváním svobody médií a nezávislosti justice. Rozhodli jsme se tedy vzít ho za slovo a požadovat, aby své sliby dodržel. Tak vznikla podpisová výzva „Chvilka pro Andreje“. Kolem nás už tehdy byla parta nadšenců, výzvu ještě před zveřejněním podepsalo 150 studentů, a poté, co jsme ji Babišovi předali, se několik dalších tisíc lidí přidalo online. To byl vznik Milionu chvilek pro demokracii, který se za pět let stal z aktivistické skupinky zavedenou organizací.

Po pár měsících bylo jasné, že požadovat plnění slibů nemá smysl. Babiš je nejen neplnil, ale svým jednáním přímo popíral. Ovlivňoval svá média. Ačkoli jeho vláda dlouho nezískala důvěru, dosazoval své lidi do klíčových insti-

tucí. Vysával miliardy z našeho i z evropského rozpočtu pro svou firmu. A byl znovu vydán trestnímu stíhání.

Proto jsme v únoru 2018 zveřejnili druhou výzvu – tentokrát požadující přímo Babišovu demisi. Během 20 dní získala přes 200 000 podpisů a z Milionu chvilek se v podstatě přes noc stala nejsilnější protestní síla v zemi.

Po roce šíření petice přišel další zlom. V dubnu 2019 ukončila policie vyšetřování s doporučením Babiše obžalovat. A den nato došlo k výměně ministra spravedlnosti! To bylo alarmující, a tak jsme se rozhodli vyjít do ulic. A znovu a znovu a znovu. Stále přicházelo víc a víc lidí, a to nejen v Praze. Podařilo se zaktivizovat více než 300 obcí po celé republice. A také dvakrát zaplnit Letnou. Takovou mobilizaci česká občanská společnost nezažila od roku 1989. Bylo neuvěřitelné vidět, jaká síla se v lidech skrývala, a být u toho, když se najednou probudila.

Během dalších let se objevovaly pochybnosti, že když Andrej Babiš ani Marie Benešová neodstoupili, tak to přece nemělo smysl. Ale naším hlavním cílem bylo probudit lidi. Probudit odpovědnost, kterou každý z nás nese za svět kolem sebe. Povzbudit *sebevědomí* občanské společnosti. A formulovali jsme také další konkrétnější cíl: sjednotit demokratické strany a porazit Babiše ve volbách. Druhá „Letná“ v listopadu 2019 mířila právě k tomu, aby se demokraté konečně spojili.

A ono se to podařilo. V říjnu 2021 demokraté zvítězili. Andrej Babiš prohrál, a po roce v prezidentských volbách prohrál znovu a ještě výrazněji. Bez aktivních lidí by se něco takového nepodařilo.

Politika je někdy trochu odtažitá a možná jste i vy slyšeli, že jste na moc malí na to, abyste se k ní vyjadřovali. Možná jste slyšeli věty jako: „seš moc mladej“, „ty seš ještě nezkušená“, „jsi přece ještě děčko“, „tomu ještě nerozumíš“. Ale to je pěkná blbost. Právě my mladí musíme být aktivní. Chápu, že to je těžké, když se zdá, že politiky naše témata vůbec nezajímají. Dostupné bydlení, boj s klimatickou krizí, adekvátní tresty za sexuální násilí či kvalitní vzdělávání... Zkrátka témata, která naši generaci

pálí nejvíc, jsou na chvostu zájmu nejméně výraznějších politiků. Ti raději plánují dálnice a straší nás migranty. Ale to se dá změnit, když budeme aktivní.

Když budete hlasití, když vás bude slyšet, tak vám budou muset naslouchat i politici. Tak, jako se to podařilo Milionu chviliek v Česku. Anebo Fridays for Future v celé Evropě. Greta Thunbergová nezůstala stranou, nezůstala potichu, a i díky jejímu středoškolskému hnutí se v posledních 5 letech stala změna klimatu tématem, kterému se nemůže vyhnout žádná relevantní politická strana.

Tak se nebojte a nemlčte! Záleží na každém z vás. „Jediná věc nezbytná pro triumf zla je, aby dobří lidé nedělali nic...“, říkal Edmund Burke. Přitom stačí třeba malá chvílka a má to velký efekt.

A ještě jedna výzva. Volbami občanská aktivita nekončí, ale začíná. I sympatickým politikům musíme nastavovat zrcadlo a tlačit je k zastávání spravedlnosti a pravdy. A tuto odpovědnost nese každý občan. Tedy i vy. Nezůstaňte stranou!

Benjamin Roll, spoluzakladatel iniciativy Milion chviliek

Trans lidé jsou lidé jako všichni ostatní

V Česku máme k vyspělému světu ještě daleko

Jinou genderovou identitu si nikdo dobrovolně nevybral. Člověk cítí, že je s ním něco jinak. Dlouho se trápí a hledá se, zkouší všechno možné.

V lepším případě se snaží s až absurdní vehementností dokázat sám sobě, že je v souladu s přiřazeným genderem, v horším případě si může i sáhnout na život. Pak přichází prozření

a uvědomění, co se děje. V takové životní situaci je člověk extrémně zranitelný a potřebuje pomoc.

Člověk řešící svou genderovou identitu potřebuje hlavně a především psychologickou pomoc. Může se ale stát, že spadne do spárů tradičních českých psychologů, kteří na něj budou koukat jako na blázná, tvrdit mu, že za to může

nevyřešený vztah s matkou, a de facto se budou pokoušet o konverzní terapii, která je v jiných zemích ilegální. Psychology nikdo nekontroluje. Jde o štěstí. Můžete narazit na ty, co vám opravdu pomohou a nasměrují vás, ale můžete narazit i na egomaniaky, kteří si na vás budou léčit vlastní komplexy. Takoví překvapivě často dostávají prostor v médiích, a veřejnost pak má úplně zkreslené představy o trans lidech.

Lenka Králová

Pokud si generovou identitu naplno uvědomíte a rozhodnete se pro tranzici, musíte v naší zemi zavítat do ordinace sexuologa. To je ryze česká specialita a v evropském kontextu se jedná o unikát. Genderová identita se týká života v jeho celé šíři a rozmanitosti. Sexualita je jen jednou z jeho mnoha složek.

Tradiční česká sexuologická škola dlouhodobě živila mediální obraz trans lidí jakožto sexuálních deviantů, kterým jde jen o jedno – chirurgicky si přeměnit genitál. Protože o ten přece jde, když jde hlavně o sex, že. Tady zase

funguje štěstí, jestli se danému člověku povede objednat se k jednomu z těch vstřícných, anebo k tradičně založenému, který se vás v tom lepším případě bude ptát na nechutně fyzické detaily vašeho intimního života, v horším případě vám nechá připnout na genitálie elektrody a bude vás vyšetřovat jako devianta. To vše jen a pouze kvůli hormonům, které půjdou do vašeho vlastního těla. Ale na vaše masturbační fantazie se vás, i když jste plnoletí a svéprávní, prý zeptat musejí. Protože co kdybyste se náhodou spletli? Je jim jedno, že jinde ve světě se to nedělá. Oni vám budou jen lhát, že na to jsou mezinárodní směrnice, což není pravda.

Můžete se rozhodnout, že operaci genitálu skutečně potřebujete k tomu, abyste se cítili dobře – a to je naprosto v pořádku. Vaše tělo je jen vaše. V takovém případě musíte předstoupit před celou komisí odborníků a přesvědčovat ji, že cítíte to, co cítíte. Pro jistotu. Co kdybyste se spletli, že...

Ale může se vám také stát, že zjistíte, že operaci nutně nepotřebujete. Vedlejší účinky a vážné komplikace jsou překvapivě časté. Také jediná oblast, kde to hraje nějakou roli, je váš intimní život, a ten si každý může zařídít podle svého. V Česku se ale musíte nechat vykastrovat, abyste mohli změnit svoje úřední pohlaví. Ne, opravdu si nemusíte nechat přeoperovat penis na vagínu (nebo obráceně) – to, jak vypadá váš orgán, je českým úřadům jedno. Jde jen o jedinou věc. Hlavně, abyste už nikdy nemohli zplodit dítě. „Znemožnění reprodukční funkce“ – tak zní věta v zákoně. Vasektomie nestačí, tam by se přece mohlo stát, že dítě zplodíte, protože zákrok je vratný. Musíte si nechat zcela odebrat buď vaječníky, nebo varlata. Pokud to neuděláte, budete nechtěně odkrývat své nejintimnější tajemství úplně cizím lidem, kterým do toho nic není; nejen v zaměstnání, ale pokaždé, když někde ukazujete občanku.

Pokud tento zákrok nepodstoupíte, můžete zapomenout na to, že byste si mohli alespoň změnit jméno. Český zákon jasně říká, že si můžete změnit jméno jen na existující a odpo-

vídající vašemu genderu. Trans lidé bez operace jsou tak nuceni do krkolomných rodově neutrálních jmen. To, jak se budete jmenovat určuje jen a pouze to, jestli si necháte uříznout živou a zdravou část těla. Vítejte v České republice.

Píše se rok 2023. Je samozřejmě skvělé, že se u nás za jinou genderovou identitu nepopravuje ani nezavírá do vězení, od vyspělého světa to má ale ještě hodně daleko.

Lenka Králová, členka výboru spolku *Trans*parent*

Sýrie

člověče no tak nezlob se a házej kostkou
je třeba hodit šestku aby nestal ses troskou
ale skončils
třeba ve Švédsku
je třeba házet třikrát i kdyby to bylo nastokrát
je třeba vyhrát – panáčku –
všichni jsou už v domečku
všichni jsou už v Německu aufwiederschen
já tam taky du
já už to dál nesnesu a vezmu na ramena
jenom tolik co unesu
a do kapes nějaký ty rezervy já vim že je to o nervy
ale i tak se s tím i ty
trochu porvi
hochu mladej
padej

než stěna v obýváku i tobě spadne
město sténá chřadne vadne
a mír do roka a do dne stejně
nezavládne
v Aleppu kde sedíš na lepu smrti
neplatí že padni komu padni
zde životem se platí a to tě drtí
tak vypadni

tak padej panáčku
ale pozor na políčku
Alexandrie nikdo se neskryje

taháš kartu vězení
špatná barva figurky
mučení
moc figurek z týmu Sýrie

a životy ti dochází v nesnázích
na políčku Bengházi
v druhým třetím levelu
když všechno utíká tak strašně pomalu
a jistoty schází

když posouváš se vpřed o políček pět
dostáváš pár políčků na políčku mediální svět
a tak vrať se opět klidně zpět
a raděj prodej na startu
alespoň bonusovou kartu
a kup si v Jordánsku pobyt na dobu neurčitou
v přístřešku
z umakartu

a až budeš v týhletý poušti zapouštět kořeny
mezi karavany
až po uši zabořen v tomhletom táboře na podpoře od UNHCR
a pokořen místní správou či mafii
až budeš překvapen zprávou že evropský soud unášen nadějí
již navždy zůstane pod mořem ponořen
a že je tak dobře protože jen z „fanatiků“ tento proud co vyplout chtěl být tvořen
až stvořen bude nový mýtus že veškerej hnus
co islamismus na svědomí má
pod kůží úplně každého muslima
Alláhovi slouží tím že v louži
krve by nejraději viděl všechny ty nevěřící huby
jež potřeba je zahubit
nebo že je třeba nepřímo vyhubit evropské národy zcela
– trojnásobnými porody nových teroristů anti-kristů –

a že toť kapitola islám v kostce celá
až tohle všechno uslyšíš...

normálně choď spát a ráno vstávej
lidem ve svém okolí dál pomáhej...

až uslyšíš že vy všichni fanatici
nechcete makat ale zároveň berete lidem práci
na tričko si jen tak z prdele napiš nápis

Je suis Chuck Norris

a ser na vnější mediální popis
přestože si budeš muset být přítom
zároveň vědom

že na tobě úplně nezáleží

že štěstí náhoda moc a systém je to oč tu hlavně
běží

že jseš jen figurka kterou holt potká buď nový
život bída nebo kulka

já vim že zebou tě ruce
při vědomí že pevné hranice se staví

a že z druhý strany neznají hranice útoky Islám-
skýho státu
já přeji ti i tak mnoho zdraví

zkoušej se opřít znova a znova a znova a znova
o další figurku

třeba o tátu

třeba zrovna hodí dobře

třeba zrovna

nikdo nezavře

třeba zrovna někdo na druhý straně břehu

až už bez boha či v Bohu pošeptá:

bratříčku nevzlykej to nejsou bubáci

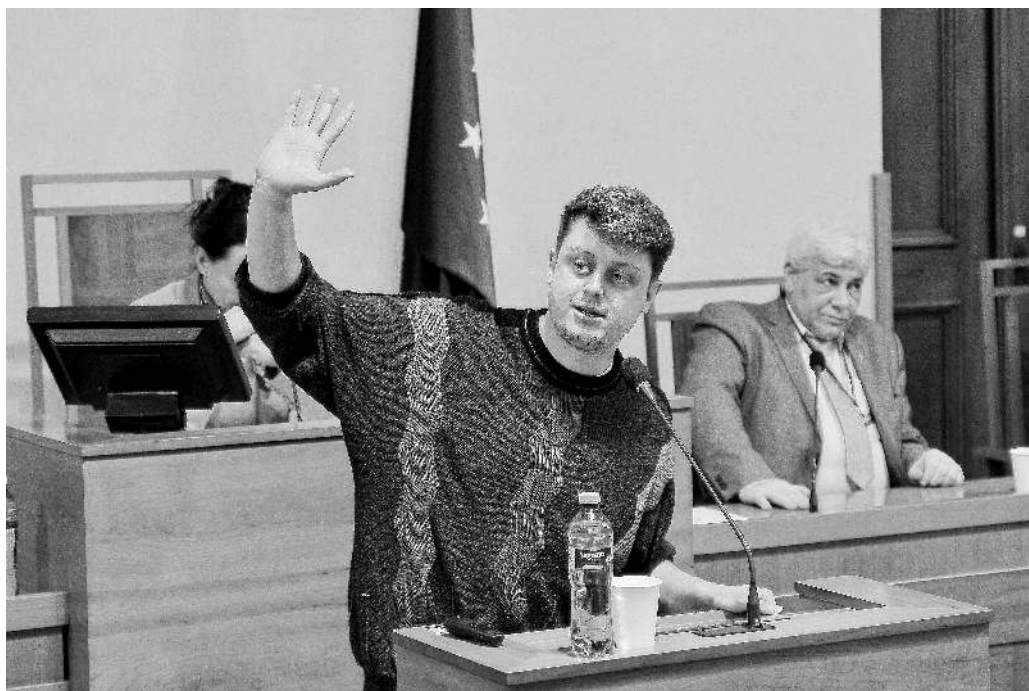
vždyť už jsi velikej to jsou jen chudáci

přijeli v gumových

děravých

maringotkách...

Tukan (Robert Netuka), tvůrce slam poetry

Tukan

Mým hlavním úkolem je podporovat ty, kteří nemají zastání

Slovenská farářka pomáhá Romům, uprchlíkům i queer lidem

Anna Polcková je výraznou osobností slovenské křesťanské scény. Působí jako farářka Evangelické církve augsburského vyznání (ECAV) na Slovensku ve sboru Bratislava – Staré Mesto. Ve svém příspěvku na konferenci představila zkušenost s pastorační péčí o LGBT+ lidi. V současnosti je totiž její sbor v rámci církve jediný, který se podpoře a péči o lidi s menšinovou sexuální orientací či genderovou identitou věnuje. Tito lidé ale nejsou jedinou skupinou, o které Anna Polcková ve své službě pečuje. Společně se se svým sborem se angažuje ve prospěch různě sociálně vylučovaných lidí – například Romů či uprchlíků. Proto jsme se rozhodli požádat ji o rozhovor, v němž by představila i své další aktivity v oblasti péče o potřebné.

Začneme od tradiční farářské práce.

Z jakých činností se skládá vaše obvyklá služba sborové farářky? V čem vidíte svůj hlavní duchovní úkol jako farářka?

Farářkou ve farním sboru v Bratislavě jsem od srpna 1993. Jako kaplanka jsem byla pověřena prací ve sborové diakonii a pastorační péčí v nemocnicích a ústavech, po farářské zkoušce a volbě jsem se stala jedním z 6 bratislavských farářů. Sloužila jsem bohoslužby ve slovenštině a v němčině, křty, sňatky, pohřby, vyučovala náboženství, konfirmandy, připravovala ke křtu a konfirmaci dospělých, vedla mládež a mnohé pastorační rozhovory.

V roce 2013 se farní sbor rozdělil na 3 samostatné sbory, v Bratislavě – Starém Městě od té doby pracujeme s kolegyní Erikou Sokola. K „obvyklé“ službě postupně přibývaly další aktivity – ekumenické bohoslužby s účastí představitelů romské a muslimské komunity, péče o lidi bez domova, později také o uprchlíky, o romské děti žijící v osadě na středním Slovensku a podpora lidí s menšinovou sexuální orientací a genderovou identitou. Pokud vaše otázka směřuje k tomu, v čem vidím svoji hlavní úlohu, je to právě podpora lidí, kterých se nemá kdo zastat.

Farní sbor zastupuji jako statutářka, z čehož pro mě vyplývají další povinnosti organizačního charakteru. V roce 2020 jsme získali grant EHP [Evropského hospodářského prostoru, pozn. red.] na projekt obnovy Starého lýcea, v němž vzniká kulturně-komunitní centrum. Nazvali jsme je „Lýceum – free society lab“, pracujeme na tom, aby se stalo prostorem pro rozvíjení kritického myšlení, hledání nových způsobů koexistence víry a vědy, kultury a dialogu. V současnosti připravujeme otevření a první akce, zaměřené na kritickou reflexi našich dějin a podporu menšin.

Vraťme se nyní do minulosti. Jak se sbor Bratislava – Staré Mesto postavil k uprchlické krizi v roce 2015?

Jednoznačnou podporu lidí, kteří utíkali před válkou anebo důsledky klimatických změn, kterou jsme vyjadřovali v kázáních při bohoslužbách, v oznámeních staršovstva a konventu, jsme považovali za potřebné doplnit skutky pomoci. Vyčlenili jsme jeden byt, vyhlásili

Anna Polcková

sbírku na jeho rekonstrukci a ubytovali jsme v něm muslimskou matku se dvěma dcerami ze syrského Aleppa. Na přípravě bytu a přijetí této rodiny se podíleli nejen členové a členky sboru, ale i mnozí další. Přispívali finančně, darovali nové věci do bytu, po příchodu Ayi a jejích dcer s nimi trávili čas.

Uprchlíky z Blízkého východu nahradili v současnosti váleční uprchlíci z Ukrajiny. Jakým způsobem se váš sbor angažuje v péči o ně?

Pro uprchlíky z Ukrajiny jsme připravili dva byty, ubytovali jsme v nich 5 dospělých a 4 děti. Také jim jsme se snažili věnovat čas a pozornost, hlavně v prvních měsících jejich pobytu v Bratislavě, např. při hledání míst ve školách a školkách.

Jste asi jediným sborem ECAV, který se soustavně a veřejně věnuje péči o LGBT lidi. Co vás vedlo k tomu, že jste se

začali angažovat, a jakým způsobem vedete svou službu?

Svůj „coming out“ v podpoře a péči o queer lidi jsme ve sboru učinili v situaci, kdy se připravovalo referendum o rodině. Atmosféra, která byla ve společnosti a kterou bohužel podněcovala i vyjádření církevních představitelů, byla nepřátelská až nenávistná. LGBT+ lidé byli označováni za potenciální hrozbu pro „tradiční“ rodiny. I na základě mnohých pastoračních rozhovorů, ve kterých LGBT+ lidé vyjadřovali svůj strach z nepřijetí ve vlastní rodině, ve vztazích, ve škole či na pracovišti, jsme považovali za nevyhnutelné se jich zastat a vyzvali jsme vedení ECAV na Slovensku k interdisciplinární diskuzi. Naše výzvy se zatím nesetkaly s porozuměním.

Kromě pastoračních rozhovorů je od roku 2020 součástí bohoslužebného života česká bohoslužba při příležitosti Mezinárodního dne proti homofobii a transfobii (IDAHOT) a duhového festivalu Pride. Od loňského roku vede moje kolegyně rozhovory s LGBT+ lidmi také

online, takže jsou dostupné pro lidi v regionech. LGBT+ lidé, kteří se stali členy a členkami našeho sboru, se účastní bohoslužeb i dalších sborových aktivit – mnozí participují na přípravě jídla pro lidi bez domova či podpoře Romů žijících v osadě Šrobárka nedaleko obce Sirk.

Jaké aktivity jste připravili v rámci Mezinárodních dní proti rasismu?

Mezinárodní dny proti rasismu jsme v roce 2023 uspořádali poprvé, inspirovaní Mikulášem Vymětalem. Vyhlásili jsme literární soutěž pro školy s názvem „Nejsem rasista, ale“, do níž se zapojilo 30 mladých lidí. Záštitu poskytl primátor Bratislavy Matúš Vallo.

23. března jsme připravili projekci filmu *Pongo calling* s romskou tematikou, po níž následovala diskuze o situaci Romů na Slovensku. Moderovala ji Zuzana Kovačič Hanzelová, která se tématu generační chudoby dlouhodobě věnuje, diskutovali sociolog Michal Vašečka, pedagožka působící v soukromé škole uměleckého designu a bývalá novinářka Denisa Havrlóva (Romka) a také farář pro menšiny ČCE Mikuláš Vymětal.

Jaké přicházejí na vaše aktivity reakce?

Na moje – naše aktivity dostáváme různé odezvy, většinou pozitivní. Přicházejí však hlavně od lidí mimo církve. V loňském roce jsem získala ocenění ministryně spravedlnosti SR, letos od primátora Bratislavy. Aktivitám ve sboru

bych však se nemohla věnovat bez jednoznačné podpory mojí kolegyně, kolegů a staršovstva. Víím o tom, že mi – nám fandí i další kolegové a kolegyně v církvi, zatím ale spíš opatrně, při osobních setkáních. Postoje těch, kteří na nás pohlíželi s nedůvěrou, se mění.

Na Slovensku je většina občanů členy církve. Vnímáte Slovensko jako křesťanskou zemi?

K církvim a náboženským společenstvím se statisticky hlásí přibližně 70 % obyvatel – to je ovšem číslo ze sčítání lidu, registrovaných členů v církvích je o dost méně. Mnozí členové a členky církví sice deklarují důležitost tzv. křesťanských anebo tradičních hodnot, ale zatím se to na vzájemně úctě, právu a spravedlnosti ve společnosti neprojevuje dostatečně. Lásku, respekt k důstojnosti každého člověka bez rozdílu však lidé projevují i bez toho, že by se hlásili k církvi. Vážím si iniciativy těch, kteří bojují za lidská práva či lepší školství, kteří projevují více lidskosti ve zdravotnictví a sociální práci, kteří promýšlejí, co můžeme dělat proto, abychom zvrátili klimatickou změnu a podobně. Spojuji se s nimi, abychom společně hledali a nacházeli, co může každý udělat proto, aby se Slovensko stalo zemí, v níž se bude žít svobodněji a radostněji než dosud. Mám radost z každého malého kroku a díla, které se vydaří.

připravil Mikuláš Vymětal, překlad Adéla Rozbořilová

Mladí autoři se snaží porozumět událostem, které změnily svět kolem nich

Úvod ke zveřejněným pracím z literární soutěže

Jeden ze současných a zároveň progresivních způsobů výuky na školách se jmenuje badatelský. Žákům je zadáno „otevřené“ téma k jejich vlastní individuální i skupinové práci. Pátrají po souvislostech, odhalují nová fakta, případně vyvracejí ta překonaná. Pojďme se pustit do bádání po motivacích autorů básní, úvah, povídek či výtvarných děl na téma, které zjevně rezonovalo. Pojďme odhalovat motivace nejen těch, kteří v soutěži uspěli. Zkusme se potkat s příslušníky mladé generace, která aktivně vstupuje do stále složitějšího světa a snaží se v něm formulovat, tříbit i šířit své postoje. Bude to pro nás starší obohacující.

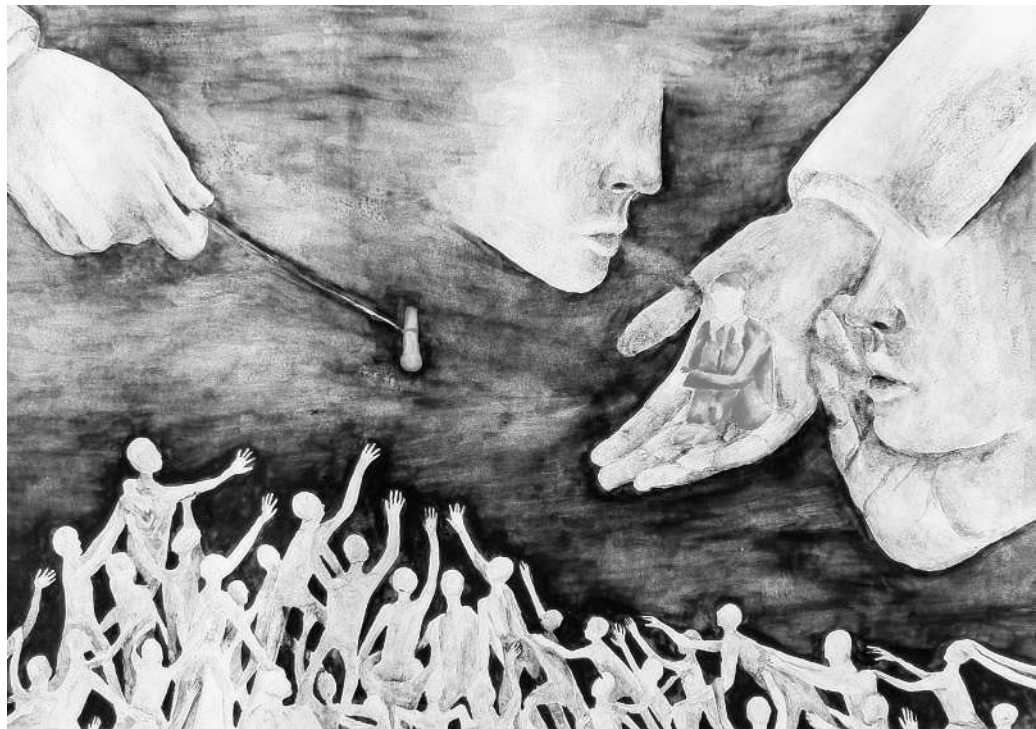
V motivacích autorů soutěžních děl překvapivě není příliš velký rozdíl mezi autorkami či autory mladší (10–15 let) a starší kategorie (16–21 let). Mladí autoři se prostřednictvím svého projevu chtějí zorientovat a chtějí porozumět událostem, které radikálně změnily nejen evropské paradigma mezinárodní politiky, ale ve velké migrační vlně vyvolané ruskou agresí také každodenní život v bezpečném Česku, např. „myslím, že tato soutěž je pro mě příležitostí urovnat si svoje myšlenky a pocity co se válečného konfliktu na Ukrajině týče“ nebo „...chci podpořit Ukrajinu v jejím válečném snažení a porovnat historické okamžiky našeho státu se současnou situací Ukrajiny. Vyzdvihnout okamžiky, kdy se slabší a menší národy vzepřou těm větším a ostatní je v jejich snažení buď podpoří, nebo naopak“.

V úvahách se objevuje soucit s konkrétními uprchlíky zmnoženým vlastní zkušeností s pomá-

háním: „Protože jsem se vždycky chtěla vžít do situace nějakého člověka, který utíká před válkou. Zajímalo mě, co ti lidé prožívají, čím procházejí.“ Nebo: „Na počátku války jsem na hlavním nádraží s tátou a kamarádkou pomáhala ukrajinským uprchlíkům, tam jsem si uvědomila jednu zásadní věc. Viděla jsem tolik lidí, kterým válka ublížila.“

V některých pracích se objevuje literární aluze (E. M. Remarque) nebo zájem o problematiku lidských práv: „V básni se na pozadí válečné rekvizice jednoho konkrétního zvonu vybarvuje pošetilost válčení a oproti tomu síla lásky.“ Nebo: „Idea, že již ze samé podstaty člověčenství, že již díky skutečnosti, že jsme lidé, pro nás vyplývají nějaká práva, nějaké záruky naší důstojnosti a svobody, je poměrně nová a v dějinách lidstva nevídaná. [...] Považuji za nesmírně důležité a smysluplné podílet se na prosazování této ideje.“

Někteří nejsou spokojeni s tím, jak o tématu slyší ve škole, např.: „Ukrajina vs. Rusko je téma, které je neprobrané a nikdo o něm už nechce mluvit, nebo nemá jak.“ Jinde najdeme aktivismus či snahu čelit letargii: „chci motivovat lidi okolo sebe, aby nebyli lhostejní a snažili se k sobě najít cestu“, „psaní mi přijde jako mnohem lépe využitý čas než například koukání na seriál“. Za každou zaslouženou práci – a bylo jich z celé republiky a z různých škol dostatek – najdeme zúčastněného, přemýšlivého a tvořivého mladého člověka, kterému stav naší společnosti není lhostejný.

Terezie Matulová, zvláštní cena poroty (kategorie 16–21 let)

Druhá část literární soutěže byla ukrajinská – soustředěná na jedinečné svědectví dětí a teenagerů, kterým válka „rozpůlila život“ a donutila je předčasně opustit bezstarostný čas dětství: „Válka – to je strašná věc, která ti ničí život a mění ho prakticky v prach, který se stále snažíš sbírat.“ To jsou slova jedné z autorek této části literární soutěže, která přesně vyjadřují nesmírné úsilí, jež každý den od 24. února 2022 musejí podstupovat dívky i chlapci, děti školního věku i teenageri, kteří se svými maminkami, tetami a babičkami, někteří však zcela bez podpory dospělých, zápasí o nový život. Obnovují svou existenci v cizí zemi s cizím jazykem a neznámými lidmi, většinou pomáhajícími a empatickými, ale také lhostejnými Čechy, ve výjimečných situacích i projevujícími agresivní odmítání válkou ohrožených cizinců.

Pro nás, přijímající před válkou prchající „hosty“, je důležité se zastavit a slyšet nebo číst tato dětská svědectví. I pro každého z nás je ještě stále dostatečně vzdálená válka „naší válkou“ – zápasem o co největší zmírnění jejích důsledků.

Mezi přihlášenými autorkami a autory – mladými Ukrajinkami a Ukrajinci – převažují, díky Bohu, příběhy vděčnosti a radosti, že u nás v České republice mohli jejich protagonisté začít znova a byli přijati. Je ale dobré nezavírat oči před skutečností, že také naše báječné děti (a o to víc někteří dospělí) mohou být apatické k jejich trápení, nebo dokonce šikanující. Je na nás rodičích a učitelích (a ve veřejném prostoru také na novinářích a politicích), abychom jednoznačně podporovali přijetí a pomocnou ruku.

Na závěr uvádím příklad z jednoho oceněného a předloženého textu – dopisu ukrajinské dívky své české spolužačce, že společně „sbírat prach“ se daří: „Moje přítelkyně, země, ve které žiješ, nás přijala velmi pohostinně. Vypadalo to jako by nás tu čekali. Každý den se tu o nás starali. Bylo nám poskytnuto útulné bydlení se všemi podmínkami a vším, co člověk k životu potřebuje. Bylo to v den mého příjezdu do České republiky, kdy jsem poprvé mohla klidně a tvrdě usnout. Byli jsme v bezpečí.“

Helena Wernischová, koordinátorka škol
Evangelické akademie

Poznámka k literární soutěži „Nestůj stranou!“

Soutěžící mohli zasílat své příspěvky v literární (např. (dopis kamarádovi/kamarádce druhé národnosti, báseň, vyprávění, úvaha, esej) nebo audiovizuální podobě (např. fotografie, video, komiks/strip, podcast, obraz, koláž). Téma bylo pro všechny jednotné: „Nestůj stranou!“

Soutěž byla vyhlášena ve dvou věkových kategoriích: 10–15 let a 16–21 let. V první kategorii se soutěže zúčastnilo 15 autorek a autorů z celé České republiky, rovná dvacítká soutěžních prací se sešla v kategorii pro starší studenty. Příspěvky bylo možné zasílat též v ukrajinském jazyce. Mladých Ukrajinek a Ukrajinců, kteří zaslali svá svědectví, bylo celkem 11.

Práce hodnotila odborná porota. Mezi hodnotiteli v komisích pro jednotlivé kategorie zasedli například Konstantin Sulimenko (český novinář s ukrajinskými kořeny), Lada Arnautová (dramaturgyně České televize), Petr Eliáš (šéfredaktor nakladatelství Albatros), Marie Urbanová (editorka nakladatelství Garamond), Jan Blažek (koordinátor mezinárodní spolupráce, Post Bellum/Paměť národa), Karel Müller (farář, člen dua Pastoral Brothers), Jan Lukavec (iliteratura.cz), Iryna Zahladko a Alina Revenko (ukrajinské básnířky a autorky),

Helena Wernischová (učitelka a koordinátorka škol Evangelické akademie).

Ocenění byli:

Mladší kategorie (10–15 let):

- dělené 1. místo: Ruth Františka Blažková, Patrik Prokeš
2. místo - Anežka Mičienková
3. místo - Karolína Šimaiová

Z ukrajinských soutěžících v této kategorii uspěli:

1. místo: Sofii Molhačovová
2. místo: Darja Danylčuková
3. místo: Maria Išenková

Zvláštní cena poroty: Veronika Senčenková, Daniil Rebert, Oleksandra Prudnikovová, Oleksandr Šulženko, Maria Ščibrijovová, Anastasia Zalotkinová

Starší kategorie (16–21 let):

1. místo: Oldřich Příklen
2. místo: Zuzana Rosenbaumová
dělené 3. místo: Magdaléna Šporclová, Eliška Krombholzová
zvláštní cena poroty: Terezie Matulová, Ondřej „Gedo“ Bradáč
-

Kyjev

Padl výstřel.
Padla bomba.

Padlo tělo.

Viděl jsem, jak si musela lehnout na tvrdou prochladlou zem. Tváří k zemi. A pak jsem slyšel už jen ohlušující ránu a věděl jsem, že je mrtvá.

Vřavu kolem přehlušilo ticho. Nemohl jsem se nadechnout. Nemohl jsem se pohnout. Nemohl jsem s tím nic dělat. Byla mrtvá.

Temně rudá krev se vsakovala do černé hlíny.

Představoval jsem si vlastní srdce, jak se roztéká a přibližuje se blíž a blíž tomu jejímu. Jak se jeho tlukot zastavuje ve stejném rytmu s tím jejím. Jak se má krev propojuje s její.

A pak se svět začal znovu pohybovat. Znovu jsem cítil strach. Slyšel pláč. Znovu jsem vnímal chlad.

Jen prázdný chlad.

Studený vítr končícího babího léta.

Ještě jsem spala, když se to stalo. Ale trvalo to pouhou vteřinu a byla jsem úplně vzhůru. Panika zaplnila vzduch stejně jako ječivý hlas sirény. Možná to bylo právě proto, že jsem nevěděla, co znamená.

Nedokázala jsem odhadnout, kolik uběhlo času, než se v pokoji objevila máma. Byla to ona, a přesto jsem ji téměř nepoznala. Její výraz mi naháněl strach. Vrásky, které byly určitě hlubší než včera večer, vytvářeli na její tváři podivné mapy. Kůže jí zbledla o několik odstínů.

Otevřela pusy, jako by chtěla něco říct, ale nedokázala to. Na druhé straně pokoje se ozval pláč. Ale máma se ani nepohnula. Dál křičel. Siréna dál ječela. A máma se dál snažila promluvit. Nakonec se jí to podařilo. Ale stejně jsem neslyšela jediné slovo, které řekla.

Černou nocí zaduněla první exploze.

Z rokle se ozývaly výstřely a vylétaly duše.

Lehl si. Stejně jako to před ním udělaly stovky ostatních. Nahým tělem přikryl mrtvé tělo své ženy a tříleté dcery.

Naposledy je objal.

„Promiň,“ zašeptal do ucha ženě a pak ještě jednou malé holčičce. „Promiň, že jsem tě neochránil.“

Říkal sám sobě, že nesmí brečet. Že by to znamenalo porážku. Že si musí zachovat čest.

Ale nedokázal to. Nemohl, když viděl mrtvé ty, které miloval.

Slzy mu po tvářích stékaly proudem, přestože se je stále snažil zastavit.

Brečel, když se nad ním ozval hlasitý výstřel.

A umíral s jedinou myšlenkou.

Že prohrál.

Celá rodina se na podlaze těsného sklepa choulila k sobě. Jejich těla se třásla ještě víc, než se třásl celý svět.

Matka vytáčela jedno číslo za druhým, aby se ujistila, že jsou všichni v pořádku, a jakmile jí někdo nezvedal telefon, začala panikařit.

Vedle seděla její dcera a snažila se ji nevnímat.

Vyděšeně poslouchala zvuky padajících bomb a za malým oknem těsně u stropu probleskovaly světelné efekty.

Jako ohňostroj, napadlo ji, ale hned tu myšlenku zahнала.

Byla jí zima. Nestihla si vzít ani mikinu. Bolela ji noha. Když utíkala dolů ze schodů, zakopla a o roh chodby se praštila do kolene.

V náručí držela svého čtyřletého bratra. Spal. S hlavou položenou na jejím rameni, jako by jí do ucha šeptal další dětské slovo, kterému rozuměla jen ona.

Možná poslední, napadlo ji, ale hned tu myšlenku zahнала.

Padl výstřel.

Padla bomba.

Padlo tělo.

Tisíce těl.

Ruth Františka Blažková,

Praha, 1. místo (kategorie 10–15 let)

Jak vnímám válku na Ukrajině

Jako menší jsem často uvažoval nad tím, co se budou učit moje děti v dějepise o Evropě během první poloviny 21. století. Připadalo mi, že oproti stoletím minulým se toho tolik moc neděje a Evropa zůstává v klidu a míru. To jsem ovšem nečekal, jak moc mi tuto domněnku 24. února 2022 pár mužů v Moskvě změní. Zatímco mne okolo sedmé hodiny vzbudil zvonící budík, obyvatele Ukrajiny probudily výstřely a sirény. Vzpomínám si, že sám jsem tomu skoro nedokázal věřit. Proč se něco takového vůbec muselo stát? To má Putin stále málo? A prospěje tato válka vůbec někomu? Rusko anektovalo Krym, podporovalo separatistické režimy v Luhanské a Doněcké oblasti, přes to všechno se však ruskému prezidentu zachtělo ještě většího sousta, tentokrát se jeho cílem stala Ukrajina celá.

Nyní už ovšem nemůžeme jen tak nečinně přihlížet. Nesmíme jen tak zavřít oči nad Putinovými dobovačnými tendencemi s vidinou levného plynu. V takovém momentě, kdy jsou pošlapány mezinárodní smlouvy, mír a právo na život, je potřeba činit. Bylo by naivní předpokládat, že by se Ukrajina mohla sama ubránit proti největší zemi světa s několikanásobně větší armádou. Zde nám příklad opět poskytne historie. Vzpomeňme si, jak roku 1939 začala zimní válka. Finové v bojích odváděli velmi dobrou práci a efektivně bránili své území před agresorem, vyšší ztráty vykazoval jednoznačně Sovětský svaz, kdo ovšem nakonec celou válku vyhrál? A jak moc se státy demokratického světa přičinily o to, aby byl útočník poražen?

Jsem nesmírně hrdý na skutečnost, že se (nejen) státy NATO takto spojily, nenechaly se Ruskem zastrašit, a i přes to, že to možná trochu z ekonomického hlediska bolí, už rok podporují Ukrajinu v jejím boji za suverenitu a svobodu proti diktátorskému režimu pošlapávající lidská práva. Jsem hrdý na to, že i Česká republika

se mezi tyto státy velmi ochotně zapojila, a přestože je docela malá, tak Ukrajincům v jejich boji pomáhá, jak to jen jde, čímž jsme si vysloužili respekt a uznání i za našimi hranicemi. Takto já osobně vnímám válečný konflikt v širším a geopolitickém pohledu.

Avšak jak tato válka vypadá v očích jednotlivců? Co asi momentálně prožívají lidé válkou nejvíce postižení? Mne jako Čecha se válka dotkla vlastně jen prostřednictvím všudypřítomných vyšších cen, televizní obrazovky a novinových článků se záběry výbuchů a mrtvých vojáků. Jak ji ovšem vnímají občané obou států přímo do války zavlečených? Na to si nyní pokusím odpovědět, i když vžít se do role jiného člověka rozdílné národnosti je nesmírně těžké. Nejdřív se zkusím zaměřit na pohled obyčejného Rusa, nad čímž moc lidí úplně neuvažuje. Mně osobně je jich vlastně líto. Potravin se jim zdražují rychlejším tempem než v Evropě, dochází k jejich izolaci od zbytku světa, a hlavně je do nich neustále cpána Putinova propaganda, jež se v leccem podobá propagandě Josepha Goebbelse. Zkrátka Rusům je systematicky upírán přístup k informacím z nezávislých zdrojů. A i když náhodou nějaký Rus zná realitu válečného konfliktu a emigruje někam do zahraničí, tak jej ve finále stejně většina společnosti vidí jako podporovatele invaze a na téměř každého s ruským občanstvím se dívá skrz prsty.

Ještě mnohem těžší je představit si, že bych byl dítětem vychovávaným na Ukrajině. Jaké to musí být, žít s vědomím, že dnes v noci ruská bomba může klidně dopadnout na můj panelák a už se nemusím probudit? A jestliže jsem už v bezpečí na Západě, vrátím se ještě na Ukrajinu? Dokáží se perfektně naučit cizí jazyk a asimilovat se do nového prostředí? Tak či onak, můj táta by byl daleko ode mne a se zbraní v ruce by bránil moji vlast. Jak bych měl žít s vědomím, že můj otec právě teď daleko na východě

bojuje proti krutým zločincům Vágnerovy skupiny? A je vůbec ještě naživu?

Pokusit si představit takovou situaci je nad moje schopnosti, a asi žádný Ukrajinec mi nedokáže nikdy úplně sdělit svoje pocity. Jsou to totiž věci, které nejdou říci slovy. Bylo by to jako nevidomému popisovat západ slunce či neslyšícímu popisovat melodii své nejoblíbenější písničky. Ukrajinci si u mě v uplynulém roce získali neskolnaný obdiv a respekt, jak celou situaci odolně zvládají a jak udatně brání svoji zemi. Přestože to pro ně musí být opravdu těžké, tak se nikdy nevzdají a nikdy neztratí víru, že svoji zemi před agresorem ubrání. Já rovněž věřím, že naděje umírá poslední a zlo ve formě Putinovy bezohledné vlády bude jednou potrestáno. Avšak

abychom tohoto cíle dosáhli, tak musíme my jako západní svět stále Ukrajinu podporovat a nikdy nesmíme stát stranou dějícího se bezpráví. Víím, že putinovské Rusko z mapy světa nevymažeme, co ovšem můžeme, je vymazat Rusko z mapy Ukrajiny.

A jak jinak zakončit tuto svoji úvahu než počátečními větami ukrajinské hymny, které se v posledním roce staly aktuálnějšími než kdy dříve: „Ještě neumřela Ukrajiny ani sláva, ani svoboda, ještě se na nás, bratři Ukrajinci, osud usměje. Zhynou nepřátelé jako rosa na slunci, začneme konečně vládnout v naší zemi.“

Patrik Prokeš,

Praha, 1. místo (kategorie 10–15 let)

Osobní zodpovědnost

*Král do boje táh
do veliké dálky
a s ním do té války
jel na mezku klauna
Než hledí si stáh
tak z výrazu tváře
bys nepoznal lháře
co zakrývá strach*

(Karel Kryl, Král a klaun, 1969)

Před necelým rokem začala ruská invaze na Ukrajinu. Do dnes si pamatuji, jak jsem se ráno zhrozila titulkou v televizi, vysílaného za doprovodu záběrů ruských tanků. Všichni jsme měli a máme strach. Proto každý z nás potřebuje mít místo, kde se cítí bezpečně, bez pocitu ohrožení. Světem však otrásá jedna krize za druhou a našich jistot začíná ubývat. Bezpečí totiž není samozřejmost. A ať už si to uvědomujeme nebo ne, jsme nuceni za něj platit. My lidé, lidská společenství i národy, my všichni. Jakou cenu jsme ale ochotni zaplatit? Jsme připraveni k obě-

tování svého pohodlí a svých jistot za bezpečí druhých? Jsou pro nás autority zárukou jistoty? Kdo nám zaručí, že se k totalitě nepřikloníme i my?

Jedinci žijící v totalitních systémech jako komunismus či nacismus musejí za bezpečí obětovat jednu ze základních hodnot, na níž je prakticky postavena *Všeobecná deklarace lidských práv*, svobodu. Většina lidí ve druhé světové válce i v totalitním Československu byla v tuto chvíli zbavena všech nadějí. Jen se skloněnou hlavou složili zbraně. Báli se o sebe a o své blízké, v tu chvíli neřešili, jakou cenu za svobodu platí. Vyčítám to těm lidem? Ne, zcela jistě ne. Život v totalitě znám jen z vyprávění a popravdě je to pro mě jen těžko představitelné. Asi bych se lehce nerozhodla pro jednu či druhou cestu. Jde totiž o odvahu, a nikdo si není jistý, zda je dostatečně silný a odvážný, zda se rozhodne tak, či onak. Obyčejní lidé se mohou pro svá rozhodnutí stát hrdiny a ti, co stavěli na odív svou morální čistotu, naopak zrádci a vrahy.

Teď se přesuňme do dnešní doby. Žijeme ve 21. století, autoritářské režimy jsou v čele velmocí jako Rusko, Čína nebo Severní Korea a jsme svědky ozbrojené agrese na suverénní stát. Je tedy na nás, abychom naslouchali poučením, která nám skýtá historie a neudělali opět stejné chyby. Pokud se však z těchto chyb chceme poučit, musíme chápat situaci a důvody, proč se lidé rozhodli právě takto. Proč jsme jen ochotni dávat dobrovolně svou svobodu autoritám, jež nám slibují bezpečí a bezstarostný život? Není tou hlavní podstatou lidské existence objevovat a nést odpovědnost za každý svůj čin?

Po začátku války jsem na hlavním nádraží s tátou a s kamarádkou pomáhala ukrajinským uprchlíkům, tam jsem si uvědomila jednu zcela zásadní věc. Viděla jsem tolik lidí, kterým válka ublížila. Někteří seděli zabalení v dekách na lavičkách a čekali na autobus, jiní nevěděli, kam mají jít a co s nimi bude. Cožpak jim všem mohu sama pomoci?

Právě v dobách krizí si uvědomíme, jak malá a křehká je naše role ve světě. Začneme pochybovat o svých schopnostech, zda dovedeme sami, bez pomoci druhých, bez autority, která by nám určovala, kam šlápnout, dosáhnout svého cíle. V bezmoci a strachu se přidáváme k totalitním režimům, které nám nabízejí jistotu výměnou za možnost volby. Ano, je to potom velmi snadné. Zodpovědnost za své činy jsme totiž položili do rukou jiných, už nejsme obtíženi povinnostmi své činy hájit. Už se neoslovujeme nepohodným „já“, od této chvíle jsme to „my“. Jak napsal Ka-

rel Čapek v *Kritice slov*: „Slovo ‚my‘ má svůj defekt. Je pohodlné a nezávazné.“ [...] ‚Já‘ je slovo praktické, zavazující a činné; je nekonečně skromnější než ‚my‘, je znepokojivé a těžké; ‚já‘ je zároveň slovo svědomí i slovo činu.“

Pokud tedy necháme za sebe rozhodovat jiné, možná bude mít méně starostí, možná budeme ochráněni před nebezpečím a nejistotou, avšak nikdy se nepodíváme na sebe jako jedince, nic nedokážeme sami za sebe. Každý náš úspěch si budou, asi vlastně po právu, přivlastňovat druzí. Když se rozhodneme jednat samostatně a stát se původcem svých názorů, bude to těžká cesta plná překážek a strachu. Chceme-li se totiž rozhodovat o všech svých krocích a prosazovat hodnoty nám blízké, nakládáme na sebe břemeno odpovědnosti a uvádíme se do neustálé nejistoty. Budeme ale obdařeni schopností vnímat svět svou jedinečnou optikou.

Na otázku, jakou cenu jsme ochotni za jistotu a bezpečí dát, si tak musí odpovědět každý sám. Neexistuje maximální cena, o tom, co jsme ochotni obětovat, rozhodujeme sami. Je na nás, abychom si vybrali, jakým životem chceme žít, a zda je pro nás důležitější bezpečí, nebo svoboda. Nikdo nám naše rozhodnutí vyčítat nemůže. Jak ale víme z historie, tak bez lidí, kteří si vybrali boj za svobodu, bychom jen těžko žili v demokracii.

Prosím teď vás, obyvatele této planety, najděte v sobě odvahu. Nestůjte stranou.

Anežka Mičenková,

Zdice, 2. místo (kategorie 10–15 let)

24. února 2022

Ten den si pamatuji až moc dobře. Byl to čtvrtek. Ráno mě rodiče vzbudili se slovy: „Rusové napadli Ukrajinu. Začala válka.“ Kdo by si myslel, že se to v 21. století může stát? Žijeme ve svobodné zemi. Svoboda je hlavně pro mou generaci samozřejmost, jenže poslední rok nás naučil, že to tak nemusí být.

Ve škole jsem se ten den nemohla soustředit. Kdo by taky mohl, že? Myslela jsem na to, jaké to asi musí být. Pocit bezmocnosti. Přemýšlela jsem nad tím, jak to musí snášet mladí lidé. V podstatě děti mého věku, které mají celý svůj život před sebou. Musí se koukat na to, jak se jim celý jejich život rozpadá, přijdou o střechu nad hlavou, o rodinu, o kamarády, ale hlavně o SVOBODU.

Nejvíc mě překvapila síla lidskosti. Jako by se skoro celé lidstvo spojilo dohromady a všechny neshody šly stranou. Sdíleli jsme podporu Ukrajině, poslali jsme jí pomoc a neustále jsme kontrolovali telefony, abychom zjistili, co je nového. Při pomyslení na situaci tisíc kilometrů od nás jsem dostala nepříjemný pocit, už jen tím, že to není až tak daleko, ale hlavně, že se to může stát komukoliv.

V září jsem nastoupila na gymnázium, kde se míchá hodně národností. Naše škola v září přijala jednu ukrajinskou třídu. Děti, které se jeden den vzbudily do světa plné paniky, bojů a nepokojů. Tím by si neměl nikdo projít. Bohužel jsem se potkala i s lidmi, stejně starými jako já, kteří na to měli úplně opačný názor.

„Už mám dost těch Ukrajinců!“

„Ať se vrátí tam, odkud přišli.“

„My je tady nebudeme žít.“

„Zabírají místa jak na školách, tak i v zaměstnání.“

„Berou všechny přídavky a na nás nic nezbude.“

„Na Facebooku jsem četla, že nás tu všechny okradou.“

Byla jsem na to sama a v šoku. Jak to, že si tohle moji vrstevníci mohou myslet? Jediná já jsem nestála stranou a zastala jsem se jich. Ostatní spolužáci, co to cítili stejně jako já, byli zticha, stáli stranou, že prý nechtějí konflikt. Všichni se do mě pustili, ale já se nezalekla, protože již od útlého věku jsem byla vedena k jedné věci. *Když můžeš, mluv, a využij svůj hlas.*

Proto bych všem dětem, které byly donuceny opustit Ukrajinu kvůli ruské agresii, chtěla vyzkat, že v tom nejsou sami. I přesto, že je na vás kladen tlak naučit se nový jazyk a poznat nové prostředí, nejste v tom sami. Upřímně vás obdivuji. Neumím si představit opustit svou rodnou zem a vydat se do neznáma. Ze dne na den nechat své kamarády a skoro celou rodinu napospas osudu. Naučit se novému jazyku, tradicím a kultuře může být těžké, ale nezoufejte, protože vždy budeme stát při vás. Nejste v tom sami.

A všem lidem, kteří někdy zpochybnili nutnost pomoci Ukrajině, zkuste se zamyslet nad tím, jak by vám bylo, kdyby se to stalo vám. Vaší rodině. Vaším kamarádům. A nikdo by vám nechtěl pomoci. Prosím, nestůjte stranou a postavte se k tomu tak, jako byste se měli sami dostat do této situace.

Pokud se spojíme, budeme silnější. Hlas je podle mě ten nejsilnější prvek, co můžeme mít, může nás přenést do budoucnosti, která přináší více možností a řešení, můžeme se díky tomu postavit za to, co je nám cenné, rozeznat dobro od zla. Žádné dva hlasy nejsou stejné, každý má co říct. V této době potřebujeme reprezentovat svobodu a demokracii, hlas je mocný symbol. Je tím, co nám umožňuje protestovat proti nespravedlnosti, zpívat za svobodu nebo prostě mluvit pravdu. Hlas je zdrojem naděje v těžkých časech.

Proto nestůjte stranou.

Karolína Šimaiová,

Praha, 3. místo (kategorie 10–15 let)

Tak co, napíšeš tu esej, nebo ne?

V úterý v 19:48 jsem projížděl Instagram a tu na mne vybafne to heslo: „Nestůj stranou!“ Pod tím je napsáno něco jako „literární soutěž s lidskoprávním zaměřením“. Pochopil jsem tu výzvu tak, že jsem si asi nyní měl sednout za počítač a napsat na toto téma esej. Chtěl jsem však raději stát stranou, a místo psaní eseje jsem tudíž začal sepisovat důvody, proč stranou nestát a skutečně tu esej napsat. Zde jsou:

„Služba pro společnost“, napadlo mne jako první důvod k psaní eseje, a ihned následoval tento myšlenkový pochod: „Napsáním eseje, která se týká lidskoprávních témat, budu šířit o problematice povědomí. Třeba budu moci svou esej otisknout někde v časopise, aby lidé o pomoci druhým více přemýšleli.“ Jistě by nyní někdo mohl namítnout, ale vždyť toto je taková vychytralá pomoc, která se schovává za egoistickým záměrem šířit ve společnosti povědomí o své osobě! Pokud by jedinec píšící lidskoprávní esej opravdu chtěl pomoci druhým, dávno by odjel do Afriky vyučovat děti, dejme tomu. Nebo minimálně by tento vychytralý intelektuál mohl doučovat Ukrajince češtinu. Nebudu nyní zabrouzdávat do toho, jaká z těchto nastíněných pomoci by přinesla největší užitek společnosti, protože to nemá příliš smysl řešit. Důležitá je ta pomoc samotná. Jenže by šlo namítnout: můžu vůbec pomáhat ostatním, když sám potřebuji pomoc? Když sám nemám všechny své osobní věci vyřešené? „Předtím, než půjdeš demonstrovat, uklid' si v pokoji,“ káže Jordan Peterson. Bohužel však zapomíná, že přeci pomoci druhým člověk dělá i něco pro sebe.

„Pomoz sobě tím, že pomůžeš ostatním,“ řekl americký filantrop John Templeton. To se dá v první řadě vykládat na banální úrovni tak, že pomáháním ostatním si člověk osvojí nové dovednosti, které v budoucnu pomůžou jemu.

Když budu psát eseje, zlepším se v psaní, a to mi přinese užitek třeba v zaměstnání nebo na univerzitě.

Je však evidentní, že tento druh myšlení, „jak osobně benefitovat z pomoci druhým“, je neudržitelný, alespoň co se týče upřímné pomoci druhým. Nelze si službu druhým vnitřně obhajovat tím, že vlastně pomáhám i sobě. Z deontologického hlediska není důležitý jen výsledek činnosti, ale i její motivace, v tomto případě upřímná touha pomoci. Je tedy citát Johna Templetona zcela neplatný? Nemyslím si. Pomocí druhým se člověk totiž stává vstřícnějším a otevřenějším i sám k sobě. Kouzlo Vánoc a rozdávání dáreků nespočívá v tom, že něco dostaneme, ale že můžeme něco z lásky dát. Nějakým záhadným způsobem nezištné obdarovávání ostatních obdarovává i nás. Nejenže necítíme, že bychom dáváním něco ztráceli, ale dokonce nás dávání samo obdarovává.

Nyní tak přemýšlím, že tu krásně píšu o pomoci druhým a všech těch benefitech, ale osobně tím teď nikomu nepomáhám. Pěkné argumenty mám, možnosti pomoci také (psát esej, doučovat Ukrajince...), tak co chybí? Co chybí pro ten hvězdný okamžik, kdy nebudu stát stranou? Třeba... se musí stát něco hrozného, např. musí začít válka, abych mohl vzít život do svých rukou. Existencialismus hovoří o mezním okamžiku a např. Karl Jaspers tvrdí, že velká personální změna a uvědomění probíhá tváří v tvář smrti. Jediný problém s mezním okamžikem je, že není teď, nebo alespoň ne pro mne, neboť právě sedím za počítačem v pohodlí domova. Myslím, že nikdy ten pravý okamžik pro to nestát stranou nebude. Vlastně by to byla velká miskoncepce o existencialismu, kdybychom si mysleli, že je třeba čekat na nějaký zaslíbený mezní okamžik. Vždyť Jean-Paul Sartre by po nás naopak chtěl, abychom si místo prodlévání v „bad faith“ uvědomili, že každým

okamžikem máme možnost sami sebe a své okolí změnit.

Nyní už je zcela patrné, že oddaluji tu nepřijemnou pravdu, že tímto pravým okamžikem mohou být vlastně úplně všechny okamžiky, jen je třeba je proměnit do skutečné akce. Jediné, co člověka dělí od „nestání stranou“, je tak proto v konečném důsledku odvaha. Odvaha skočit do života, nebát se odmítnutí a důvěřovat tomu, že ať se stane cokoli, službou druhým člověk nikdy nic nezkaží – věřím, že s dobrými úmysly a dobrým srdcem člověk nejdál dojde.

A teď mi to došlo! Už vím, proč napsat tu esej! Musím ji napsat, abych alespoň začal nad

tím „nestáním stranou“ přemýšlet. Vlastně... jen tím, že jsem sepsal důvody, proč stranou nestát, jsem se angažoval na svém vlastním životě. Není tak důležité, co jsem sepsal (je to vlastně velmi patetické), jako spíš fakt, že jsem se do té soutěže zapojil. Ještě nevím, co mi tato úvaha přinese, a co tím přinesu světu, ale vím, že kdybych to nezkusil a stál stranou, nepřinesu nic.

... a teď, když o tom tak přemýšlím, co mně brání vyzkoušet to doučování Ukrajinců?

Oldřich Příklenk,

Praha, 1. místo (kategorie 16–21 let)

Nesed' v koutě, nestůj stranou

Život ve velkém městě je permanentním zdrojem špatného svědomí. Každý z nás si jistě vybaví situaci, ve které byl svědkem ponižujícího jednání, proti kterému nijak nezasáhl. Nezáleží na tom, jestli šlo o sexuální obtěžování v tramvaji, o sexistické poznámky nad pivem nebo o rasistické vtípy příbuzných, princip zůstává stejný: každodenní život je pro nás zdrojem zklamání, a my si marně lámeme hlavu nad tím, proč jsme opět nezasáhli.

O lhostejnosti velkoměsta a otupělosti ze sledování hrůz na druhém konci světa už toho bylo napsáno dost a já tu nemíním přizívat už tak fatalistickou diskusi. Místo toho si dovoluji vyjít z předpokladu, který se mnohým může zdát naivní a o kterém předem uznávám, že je čistě intuitivní: domnívám se, že většině mladých lidí není lhostejné, co se kolem nich děje a že příčinou jejich nečinnosti není nezáměr, ale nedostatek sebevědomí. Poněvadž k tomu, aby se člověk postavil za ostatní, potřebuje nejen soucit, ale i sebejistotu. A sebejistota je právě to, co současné generaci chybí: příčinou naší pasivity v nepřijemných situacích není oprav-

dový strach, nýbrž ten obtížně uchopitelný pocit ochromení, který se nás zmocňuje ve chvíli, kdy máme vystoupit z komfortní zóny.

Abychom nezůstali u laciného teoretizování, dovolím si ilustrovat svoji tezi na jednoduchém příkladu. Nedávno jsem si od kamarádky vyslechla dramatické líčení události, při které se jí podařilo zabránit krádeži: zatímco moje přítelkyně čekala na zastávce na autobus, všimla si podezřelého člověka, který se pokoušel okrást bezmocnou důchodkyni. Drahnou chvílí na ten výjev pouze mlčky zírala a snažila se samu sebe přesvědčit, že se ve skutečnosti nic neděje, nicméně na poslední chvíli přeci jen sebrala odvahu a zasáhla.

Proč jí to trvalo tak dlouho? Potřebovala snad několik minut na to, aby v sobě našla dostatek soucitu? Potřebuje člověk čas k tomu, aby se dojal nad neštěstím cizích lidí? Samozřejmě, že ne; onen čas, který moje kamarádka promarnila, potřebovala k tomu, aby sebrala odvahu. Nicméně, odvahu k čemu? Čeho přesně se vlastně bála? Od podezřelého muže jí na přeplněné zastávce nehrozilo žádné opravdové

nebezpečí. Tak v čem byl tedy problém? Domnívám se, že moje přítelkyně nepotřebovala ani tak odvalu k tomu, aby překonala svůj strach, ale aby překonala svůj ostych. Ve skutečnosti se nebála, že jí onen muž napadne, ale bála se, že se ztrapní: bála se onoho okamžiku, kdy se na ni upře zrak čekajících cizinců, a ona bude muset vysvětlovat, co se děje; bála se toho, že bude muset otevřít pusy a oslovit cizího člověka. Výše zmíněnou situaci si dovoluji podpořit dalšími příklady, abych lépe ilustrovala svou teorii, podle které příčinou naší nečinnosti není lhostejnost, ale pohodlnost. Troufám si tvrdit, že mi dáte za pravdu, pokud se zamyslíte nad následujícími příklady. Skutečně si myslíte, že člověk, který má problém pozdravit tak, aby to bylo slyšet, pozvedne svůj hlas proti bezpráví? Jak můžete očekávat od člověka, který za celou svou školní docházku nezdvihl ruku, že bude zasahovat do cizích konfliktů? Pokud se nezamyslíme nad skutečnou situací mladých lidí, hrozí nám, že nesmělost zaměníme za nevychovanost a nečinnost za lhostejnost.

Mohla bych tu strávit věčnost přemítáním nad tím, co je příčinou našeho komfortního chování: může za to naše stádní společnost, špatná

výchova, sociální sítě, anebo masová média poplatná éře zábavy? Jelikož ale nejsem odborník, nemám na tento problém žádný vyhraněný názor, a jako spisovatelka si tudíž dovoluji přejít rovnou k jeho řešení. Podobně jako mluvení na veřejnosti, oslovování opačného (anebo stejného) pohlaví na studijních akcích nebo osvojování si cizího jazyka, i schopnost zastat se bližního svého je otázkou praxe; stačí, aby člověk jedinkrát překonal sám sebe, a zjistí, že napodruhé je už zasahovat proti bezpráví mnohem snazší.

Domnívám se tedy, že cílem naší společnosti by nemělo být snažit se vyburcovat v mladých lidech špatné svědomí, aby se angažovali, protože špatného svědomí už mají víc než dost sami o sobě; cílem by mělo být dodat jim sebevědomí k tomu, aby se postavili za ostatní.

Nakonec si dovoluji lehce pompézní závěr a budu tvrdit, že prací sám na sobě člověk přispívá k blahu svých bližních, a zároveň tím, že se odhodlá postavit za ostatní, zdokonaluje i sám sebe.

*Zuzana Rosenbaumová, Praha, 2. místo
(kategorie 16–21 let)*

Nestůjte stranou!

Dobrý den. Připravena?

Ano. Kolik bylo přede mnou zpovídáných hostů?

Šedesát osm.

Dobře, můžeme začít.

Vaše představa absolutního štěstí?

Alespoň hodinová absence od pomluv. Víte, jak by se mi ulevilo? Pomluva je zlo, šedá eminance každé moci. Dokáže rozvrátit rodiny, ukončit přátelství, zničit lásku, svrhnout vlády.

Pomluva je štafeta zloby, jedovatá slina, anonym.

Bojíte se něčeho?

Bezmocnosti slušných lidí. Zlomených duší. Strachu. Vyhaslých očí. Bojím se lidí. Bojím se o lidi.

Je nějaká vlastnost, kterou na sobě odsuzujete?

Že jsem až po bitvě generál. Vždy přesně vím, když už je po všem, co jsem měla udělat, jak se

zachovat, tvářit, podepsat, odsoudit, přimluvit se, pomoci. Můj problém se jmenuje přítomnost. Neumím si jí vážit a naplno ji prožívat. Pořád se nimirám v minulosti a zoufale vyhlížím budoucnost, ale o přítomnost se moc starat neumím.

Jaké vlastnosti nemáte ráda u jiných?

Lhostejnost, pokrytectví, bezcitnost.

Obdivujete lidi?

Ano, všechny své lidi obdivuji. Někoho samozřejmě více a někoho méně, ale snažím se být v přístupu k lidem poctivá a spravedlivá.

Vaše největší marnotratnost?

Miluji pivo a moravské víno, ale to není marnotratnost. (*usmívá se*)

Jak se v současné době cítíte?

Snažím se neztratit smysl pro humor a nepodlehout trudnomyslnosti.

Co vy a lež?

Lžu svým sousedům, svým lidem, dokonce i zvířatům a přírodě. Stydím se za to, ale lžou všichni, celý svět.

Líbíte se sama sobě?

Nechci, aby to vyznělo namyšleně, ale ano, líbím se sama sobě. Moc. Neomrzím, nejsem nudná, dokážu překvapit, mám stále plno tajemství.

Jakým žijícím člověkem nejvíce opovrhujete?

Každým, kdo vědomě a cíleně ubližuje, ničí, zabíjí, a ještě se tím dokonce chlubí.

Jste bohatá?

Ano, jedno z největších bohatství, které mám, je český jazyk. Čeština je zázrak, fenomén. A vyslovit správné slovo ve správný čas, to je vám taková nádhera! Tolik odstínů a barev! Od nadávek a ostřejších výrazů po slova vzletná, něžná, líbezná, až se tají dech.

Kdy jste nejšťastnější?

Když vidím zářící oči a slyším bezstarostný smích. Když se o sobě a svých lidech dočtu nebo doslechnu něco pěkného. Když mi sousedé pochválí některého z mých lidí.

Chtěla byste mít na něco talent?

Naučit lidi rozlišovat maličkosti od skutečných problémů s fatálními následky, kdy jde druhým o život, přicházejí o domov nebo jsou vyhnaní z vlastní země.

Kdybyste mohla na sobě změnit jedinou věc, co by to bylo?

Umět se častěji pochválit.

Na co jste hrdá?

Že jsem vždy měla, mám a doufám, že stále mít budu, kolem sebe plno statečných, slušných, obětavých a pracovitých lidí. Smysl života vidím v tom, že jsme tady pro jiné lidi. Jedinec svět nespasí, ale pokud to aspoň nezkusí, tak se nikde nezačne. Pokud se jedinců přidá víc, najednou je to úplně jiná síla. Jsem například velmi pyšná na pomoc ukrajinským uprchlíkům, která jim byla poskytnuta mými lidmi. Víte, každou minutu vidím jednotlivce, kteří nestojí stranou a pomáhají. Každý podle svých sil a možností. A ta pomoc je vždy důležitá – úsměv, přání hezkého dne, obejmutí, pochvala, poděkování, nákup pro samoživitelky, ubytování uprchlíků, získání práce, čtení v domově pro seniory... Teď jsem se rozjela, promiňte, říkal jste stručné odpovědi, ale nedá se ani vyjádřit, jak jsem na mnoho svých lidí hrdá. Děkuji!

Kde byste chtěla žít?

Jako dosud, v Evropě, na planetě Zemi, ale velmi, velmi se o ni bojím.

Co je pro vás charakteristické?

Smysl pro humor, umím se zasmát sama sobě.

Co je podle vás nejhorší utrpení?

Manipulace s lidmi, totalitní systémy, nesmyslné hloupé války, zmařené lidské osudy a životy, zničená příroda. Pokud někdo dokáže lidmi manipulovat a navodit v nich dojem, že převzme odpovědnost za jejich názory, zdraví, za jejich život, leckomu to přijde lákavé, protože je to pro něj jednodušší, než se postarat sám o sebe. Je to nebezpečná cesta.

Líbí se vám vaše zaměstnání?

Ano. Neustále se prezentuji, předvádím, jsem chodící reklama. Nebojte, nezbláznila jsem se, ale držím nad svým českým národem ochrannou ruku. S lidmi dýchám, pláči, směji se, dojíámám se, křičím, pracuji, pomáhám, vzdělávám se, zahradničím, vařím, venčím psy, ubližuji, hladím. Víte, své lidi miluji a zároveň nenávidím. Ale láska našťěstí vítězí.

Čeho si ceníte u přátel?

Věrnosti, obětavosti a okamžité pomoci.

Je něco, za co stojí bojovat?

Ano, za vlastní čest, svědomí, aby se člověk mohl sám sobě podívat do očí. Boj za svobodu, mír, právo, za svou rodinu, město, svou vlast. Mluvit a vzepřít se zlu a zruďnému násilí. Ale jak říká klasik: „O statečnosti se nejvíce mluví, když nehrozí nebezpečí. Stačí jedno zahřmění a prášky proti průjmu jsou vyprodány.“

Váš oblíbený fiktivní hrdina?

Jára Cimrman.

Kdo jsou vaši hrdinové v reálném životě?

Hrdinové v reálném životě? Maminky, tátové, vnučka, která přivolala svému dědečkovi záchranku... Víte, ani několik let by nám nesta-

čilo, kdybych své hrdiny a jejich skutky měla všechny vyjmenovat. Kolik podivuhodných lidí s neobyčejnými schopnostmi, znalostmi a činy zemřelo, aniž by se o nich kdy mluvilo. Kolik žije těch, o nichž se nemluví a mluvit nikdy nebude. A přesto, díky těmto obyčejným hrdinům, jsem to, co jsem.

Co nemáte ráda?

Výsměch, ponižování, pomluvu, šikanu, podrazy, naschvály, lenost, udavačství, lhostejnost, vydírání, hádky, války, týrání, bolest, dlouhé umírání...

Litujete něčeho?

Ztracených iluzí, ztracené naděje, ztracené víry, ztracených lidských osudů a životů.

Vaše motto?

Budu citovat československého prezidenta T. G. Masaryka: „Když člověk nemá čas, tak se mu vlastně nechce. Protože čas je pořád.“

Děkuji za rozhovor.

A koho budete zpovídat po mně?

Mám v plánu Izrael. Už se mi stýská po moři.

Chápu. Tak na shledanou.

Na shledanou.

Rozhovor Gabriela Anděla s Českou republikou pro chystanou publikaci „Nestůjte stranou!“ byl zaznamenán na hoře Říp 2. 2. 2023 v pravé poledne.

Eliška Krombholzová,

Žďár nad Sázavou, 3. místo (kategorie 16–21 let)

Táta

Po celé kuchyni se rozléhá hlasitý smích. Je to smích mé mámy, která mi vyprávěla, jak se seznámila se svým prvním klukem. Během vyprávění se ale tolik smála, že jsem z toho moc nepochytila, ale podle míry smíchu to bylo asi velmi záživné. Mámin smích byl nakažlivý, takže kdykoliv se začala smát ona, začala jsem také. Vlastně ani nevím, čemu, ale už to, že ona se smála, mi dělalo radost. Po dlouhé době jsme měly naši „holčičí chvilku“ a zdálo se, že tento večer nemůže nic překazit. Dokud nepřišel táta. Moje tělo polil studený pot, máma najednou také ztichla, a i když se snažila zachovat kamennou tvář, poznala jsem, že uvnitř je plná obav. Táta přišel do kuchyně. Zastavil se u stolu, kde jsme seděly, a prohlížel si nás. Byl to prázdný pohled, ve kterém nevidíte jedinou jiskru. Neviděla jsem ji od doby, co táta začal pít. Když jste svědkem toho, jak člověk upadá do závislosti na alkoholu, s jistotou můžete říci, že se vám mění před očima. Alkohol člověka změní, nebo v něm možná jen probudí jeho spící já, které je někde hluboko uvnitř, ale dokud člověk nezačne pít, nedá o sobě vědět a jen čeká, až se bude moct zhostit vedení.

Z hlubokého spánku mě probouzí ostrá bolest, opět nedokážu přesně identifikovat, odkud jde, ale mám pocit, jako by mé tělo leželo na jednom velkém ostnu. Dojdu k zrcadlu, při pohledu na sebe mi do očí hrknou slzy. Seděla jsem s mámou v kuchyni, potom přišel táta a něco ho rozčílilo, nepochybně byl opilý, začal na mámu křičet... Otrů si ze tváří slzy a opět se podívám do zrcadla. Moje tělo je pokryto modřinami. Dotýkám se svého těla, ale každý dotek bolí, nejenom fyzicky.

Začínám si na bolest zvykat, takže je pro mě jednodušší se pohybovat, aniž by mě každý krok bolel, jako kdybych šlápla na kostku od stavebnice. Vylovím ze šuplíku make up, kterým se snažím skrýt veškerá fialová místa na svém těle, což se mi jako pokaždé úspěšně povedlo.

O 50 minut později už přicházím do školy, doma jsem naštěstí nikoho nepotkala, takže jsem se vyhnula rozhovoru, na který jsem ještě nebyla připravená. Abych byla upřímná, nejsem ve škole moc oblíbená. Nejsem ten typ člověka, který by udělal první krok za účelem seznámení, spíše čekám, až přijde někdo za mnou. Stalo se to přesně jednou, a tím člověkem byla Jess, moje nejlepší kamarádka už od první třídy. Jsme jako jin a jang. Já jsem uzavřená, introvertní a ona je živá, extrovertní, a když má možnost jít kamkoliv do společnosti, vždy toho využije. Tímto se dokonale doplňujeme, možná proto se bavíme už tak dlouho. Jsme úplně jiné, tudíž si nemáme moc co závidět, každá žije diametrálně odlišný život. Ví o mně úplně vše, až na problémy s tátou. Nikdy jsem to nikomu neřekla, strach je bohužel silnější než já. Stále řve, nedokážu si vybavit co, ale postupně začínám čím dál více vzlykat. Nedokážu to zastavit, ticho. Táta se na mě dívá, hladina stresu stoupá, špatně se mi dýchá, tentokrát řve na mě...

Někdo mi zaklepal na rameno, a tím jsem se dostala zpět do reality. Byla to Jess: „Vítej zpět v realitě, Jules.“ Snažím se vypadat, že se nic neděje (v čemž jsem mimochodem vážně dobrá). Opět si ničeho nevšimla a začala mi o něčem povídat. Vážně jsem se snažila poslouchat, ale moje myšlenky neustále odbíhaly do včerejšího večera. „Posloucháš mě vůbec?“ zeptala se Jess.

„Promiň, jo, jasně, jen jsem se na chvilku zamyslela.“

„Jsi v pohodě? Poslední dobou se chováš jinak...“

Dobře, možná v tom nejsem tak dobrá, jak jsem si myslela. Co jí mám odpovědět? Nechci ji lhát, nikdy jsem ji nelhala, ale ona se mě nikdy nezeptala na to, jak se cítím. Nemá zrovna dobré načasování. Uvědomila jsem si, že pořád čeká na odpověď, a já stále ztuhle sedím na židli a mlčím. Něco ji musím říct.

„Nic se neděje, jsem... úplně... v pořádku.“ Z nějakého důvodu mi začnou slzet oči, hlas se mi zlomil a mně je jasné, že teď už to nezamluvím.

„Víš, že mi můžeš cokoliv říct, jsem tu kdykoliv pro tebe.“

Do téhle doby jsem nevěděla, jak moc tato slova potřebuji slyšet. Našla jsem v sobě odvalu a vše jí řekla. Viděla jsem, jak se výraz její tváře mění, její soucitný pohled mě rozlámal na malé kousky.

„Proč jsi mi o tom nikdy neřekla?“ zeptala se Jess. Nezmohla jsem se jediného slova. „Musíš to někomu říct, nemůžeš se k němu vrátit, potřebuje pomoc.“

Zavrtěla jsem hlavou, nemohla jsem to mámě udělat, ale část mě věděla, že to je přesně to, co

naopak musím udělat. Jess na mě nechtěla naléhat, ale v tu chvíli v ní bylo tolik zlosti na mého otce, že jsem nakonec souhlasila. Zašly jsme za školní psychologkou, vše jsem jí řekla, a Jess celou dobu stála při mně a podporovala mě.

Chvilku jsem měla výčitky svědomí, že jsem to udělala, ale ta úleva byla neskutečná. Ještě ten den se o tom dozvěděla máma, ze začátku vypadala velmi ustaraně, ale postupně jsem viděla vděk. O týden později jsme tátu nahlásily na policii, musel se odstěhovat a chodí pravidelně na terapie. Byla to nejtěžší věc, kterou jsem kdy musela udělat, ale náš život se i přes tu bolest změnil k lepšímu a já vím, že jsem udělala dobře.

Magdaléna Šporclová,

Holubice, 3. místo (kategorie 16–21 let)

Лист Ноємі

Dopis Noemi

Привіт, Ноємі.

Сьогодні вихідний, тож вирішила тобі написати цього листа. Дещо пригадалося з минулого. Та хочеться поділитися з тобою думками, сказати те, що давно мріяла проговорити.

Залишився один місяць зими, і швидко надійде весна. Я дуже її чекаю. Я чекаю березень. Особливо 14 березня. У цей день мрію привітати з днем народження свою бабусю. Хочу обійняти її й поцілувати. Минулого року у мене відібрала цю можливість російські агресори. Саме тоді дізналася, що означає слово «агресор», і навіть відчула його вплив на собі.

Уже в перший день війни мої батьки виїхали з міста, бо на його околицях лунали вибухи. На жаль, ми не знайшли безпечного прихистку. Нам доводилося по кілька разів на добу спустатися у сховище. Найважче було вночі: я так хотіла спати, а сирена кликала і кликала рятуватися. Два тижні батьки робили все, щоб хоч якось відволікати мене від звуків зброї і сигналів сирени.

Ahoj Noemi,

dneska máme volný den, a tak jsem se ti rozhodla napsat tenhle dopis. Chtěla bych se s tebou podělit o příběhy z nedávné minulosti, o myšlenky a pocity, a říct ti to, co jsem už dávno chtěla.

Do konce zimy zbývá už jen měsíc, rychle se blíží jaro. Moc se na jaro těším. Těším se na března, hlavně na 14. března. V ten den chci popřát své babičce, bude mít narozeniny. Loni mi ale tuhle možnost sebrala ruská agrese. Pochopila jsem, co znamená slovo „agresor“ a pocítila význam tohoto slova sama na sobě.

Už první den války moji rodiče vyjeli z města, protože na jeho okrajích hřměly výbuchy. Bohužel jsme nenašli žádné bezpečné místo. Několikrát denně jsme se museli skrývat ve skladišti. Nejtěžší to bylo v noci. Chtělo se mi spát, ale siréna mne pořád dokola budila. Rodiče dělali dva týdny vše pro to, aby mě nějak uchránili od zvuků sirén a výstřelů.

Тато увесь час наполягав на тому, щоб я й мама їхали за кордон. Взагалі, ще до початку вторгнення на українську землю російських окупантів, мої батьки планували виїзд на роботу до Чехії. Уявляєш, у страшний день 24 лютого 2022 року я мала фотографуватися для закордонного паспорту, який мені вже почали виготовляти, але не склалося. Трішки не встигли, бо у нас забрала цю можливість війна. Тепер тато мав відпустити в Європу тільки нас з мамою, яка ніяк на це не наважувалася. Я, звичайно, її розумію, адже поїхати в іншу країну – це не через дорогу перейти.

Пам'ятаю той день, коли тітка Іра з моїми двоюрідними двійнятами Арішею та Кірюшею поїхали до Польщі. Тоді я засумувала ще більше, бо все більше почала боятися сирен та тієї страшної зброї, що літала вночі і вдень, а потім вибухала. Я навіть заплакала і вперше сказала батькам, що мені страшно і тяжко перебувати у холодному підвалі. Можливо, ти подумаєш, що я слабка. Можливо, але насправді я все частіше й частіше почала дізнаватися про те, що потяги один за одним везуть людей подалі від війни. Боялася того, що раптом таких потягів більше не буде.

Одного ранку наша родина підхопилася й почала швидко збиратися. Все сталося несподівано. Було оголошено про черговий потяг для евакуації. Пам'ятаю вокзал, на якому багато-багато людей. Переважно були мами з дітками. Ніхто не усміхався. Дорога видалася важкою. Я майже не дивилася у вікно, за яким пробігали міста й села. За інших умов спостерігати було б цікаво. Тільки не цього разу. Стало страшно, коли підїхали до міста Харкова, яке ворог постійно обстрілював. Я не уявляла, куди привезе нас цей рятівний потяг. Через дві доби нас гостинно зустрівло Закарпаття.

У Мукачеві я міцно притисла свого татуса і ледь відпустила його. Далі розпочалося наше з мамою нове життя в новій для нас країні. Ми шукали порятунку в Чехії. Про цю країну ми знали тільки з розповідей тата, який тут певний час працював на заводі, але зараз його поруч не бу-

Тата od začátku chtěl, abychom já a máma odjely za hranice. Ještě než do naší země vtrhli ruští okupanti, plánovali moji rodiče vycestovat do Česka za prací. Stal se ten strašný den – 24. února 2022, já jsem se ten den měla nechat fotografovat do cestovního pasu, který jsme už začali zařizovat dříve, ale nestihli jsme to. Tuhle možnost nám vzala válka. Teď táta mohl nechat odcestovat do Evropy pouze mne a mámu.

Vzpomínám na ten den, kdy teta Ira s mými sestřenicemi – dvojčaty Arišiou a Kirušiou – odjely do Polska. Pak jsem byla ještě smutnější, protože jsem se začala víc a víc bát sirén a těch hrozných zbraní, které nad námi lítaly dnem i nocí a pak jsme slyšeli, jak vybuchovaly. Začala jsem plakat a poprvé jsem rodičům řekla, že se bojím. Že je pro mne těžké spát v chladném sklepení. Možná si řekneš, že jsem slabá. Možná. Najednou jsem se častěji a častěji dozvídala o tom, že jeden vlak za druhým odváží lidi odsud, z té strašné války. Začala jsem se bát, že na nás takový vlak už nezbude.

Jednoho rána naše rodina přímo vyskočila z postele a začali jsme se rychle balit. Vše se odehrálo neplánovaně. Byl ohlášen „červený vlak“ k evakuaci. Pamatuji si nádraží, na kterém se shromáždilo moc a moc lidí. Čekaly tam hlavně maminky s dětmi. Nikdo se neusmíval. Vypadalo to, že cesta nebude lehká. Ani jsem nechtěla sedět u okýnka, abych viděla městečka a vesnice. Za jiné situace by to bylo určitě příjemné, ale teď prostě ně! Bylo to nepříjemné, když jsme se dostali do města Charkova, které právě ti vrazi ostřelovali. Netušila jsem, kam nás tento záchranný vlak doveze. O dva dny později nás pohostinně přivítalo Zakarpatí.

V Mukachevu jsem tátu pevně objala a málem ho nepustila. Pak jsme s mámou začaly nový život v pro nás nové zemi. Spásu jsme hledali v Česku. O této zemi jsme věděly jen z vyprávění mého tatínka, který zde nějakou dobu pracoval v továrně, ale teď tu s námi nebyl. Nevěděly jsme, jestli to bez mužské podpory zvládneme.

ло. Ми не знали, чи впораємося без чоловічої підтримки.

Ноємі, я добре пам'ятаю 14 березня 2022 року. Саме в цей день ми перетнули кордон і вийшли з потягу у місті Брно. Це був день народження моєї бабусі. Я хвилювалася з приводу того, що не можу її обійняти, привітати, а вона раділа, що ми з мамою в безпеці й говорила, що це для неї зараз найкращий подарунок на іменини.

Моя подружко, країна, в якій ти живеш зустріла нас гостинно. Відчувалося, що нас тут чекали. Про нас дбали кожен день. Нам надали затишне житло з усіма умовами і все, що потрібно людині для життя. Саме у день приїзду до Чехії я вперше спала спокійно й міцно. Ми були захищені.

Усе інше ти про мене знаєш. Я радію, що маю нових друзів у новій школі. Мені подобається вчитися. Батьки радіють моїм успіхам. Я будую плани і можу мріяти. Звичайно, хочу щоб здійснилася найзаповітніша мрія про звільнення України від російського вторгнення. Ноємі, мені іноді здається, що це станеться 14 березня 2023 року. Це буде день народження моєї бабусі, яку я не змогла привітати минулого року, коли розпочалася війна. Я хочу, щоб ми разом з тобою вірили в те, що мрія здійсниться, адже з моєю Україною пліч-о-пліч і твоя країна.

Софія Молчагова,

учениця 6 класу Základní škola Lednice (okr. Břeclav), 1 місце (категорія 10-15 років)

Noemi, dobře si pamatuji 14. března 2022. Právě v tento den jsme překročily hranice a vystoupily z vlaku ve městě Brno. Byly to narozeniny mé babičky. Moc mne mrzelo, že ji nebudu moci obejmout a poblahopřát jí, ale babička byla šťastná, že jsme s maminkou v bezpečí a říkala, že to byl pro ni teď ten nejlepší narozeninový dárek.

Moje přítelkyně, země, ve které žiješ, nás přijala velmi pohostinně. Vypadalo to, jako by nás tu čekali. Každý den se tu o nás starali. Bylo nám poskytnuto útulné bydlení se všemi podmínkami a vším, co člověk k životu potřebuje. Bylo to v den mého příjezdu do České republiky, kdy jsem poprvé mohla klidně a tvrdě usnout. Byli jsme v bezpečí.

Všechno ostatní o mně už víš. Jsem ráda, že už mám v nové škole kamarády. Ráda se učím. Rodiče mají z mého úspěchu radost. Přemýšlím o svých plánech do budoucna a můžu také opět snít. Samozřejmě chci, aby se splnil ten největší sen: osvobození Ukrajiny od ruské invaze. Noemi, někdy si říkám, že se to stane 14. března 2023. Budou to narozeniny mé babičky, které jsem s ní loni nemohla oslavit, protože začala válka. Chci, abychom vy i já věřili, že se ten sen splní, protože vaše země je bok po boku s mou rodnou Ukrajinou.

Sofia Molhačová,

*žákyně 6. třídy Základní školy v Lednici (okr. Břeclav), 1. místo (kategorie 10-15 let
přeložila Valerie Stulíková*

Війна – це страшна річ, яка перетворює життя на порох

Válka je strašná věc, která mění život v prach

24 лютого... Цей день став глибоким шрамом на серці і незаживаючим опіком душі. Я ніби пам'ятаю все, що відбувалося зі мною, кожну хвилину, кожен момент. Але у той же час сподаги розпливаються у голові, ніби ранковий туман пообіді.

Той тиждень майже не відрізнявся від інших. У школі як завжди проходили уроки, деякі цікаві, а деякі дуже нудні. Багато домашнього завдання, кафе з теплим какао і пахучими булочками, різні конкурси і вистави. Все жило і ніби пливло по такій собі блакитній, як небо, річці. Єдине, що іноді на перервах то з'являлось, то знову кудись зникало – лякаюче слово «війна». Ти міг його почути, ідучи по коридору, сидячи у класі або в їдальні. Ця тема і справді усіх сильно турбувала.

У той час я готувалася до конкурсу. Я мала представити свою першу колекцію одягу на конкурсі юних дизайнерів. Всі вихідні, кожного тижня я була на курсах, сиділа малювала, готувалася та підбирала тканини. Це мав бути перший мій великий конкурс, і в мене було надзвичайно велике бажання перемогти.

Ніч 23 лютого. До пізньої години я писала твір-опис Тараса Шевченка, намагаючись підібрати красиві слова, які б найбільше пасували письменнику. Але, на жаль, цей текст на дві чи на три сторінки ніхто так і не прочитав, адже о шостій годині ранку 24 лютого моя мама розбудила мене зі словами «Почалася війна».

Це, мабуть, найстрашніший ранок, який я тільки пережила за все своє життя. Мої емоції були до того змішані, ніби мозок сам не розумів, що потрібно відчувати у такій ситуації. Це було щось схоже на коктейль з неприємних почуттів: сум, злість, страх, ненависть. Горло пересохло, а пальці рук стали холодними і тремтіли безперестанку. Телефон просто розривався від

24. února... Tento den mi přinesl hlubokou jizvu na srdci a nehojící se zranění duše. Zdá se, že si pamatuji všechno, co se se mnou dělo, každou minutu, každý okamžik. Ale ve stejnou chvíli se mi všechny vzpomínky rozplývají jako ranní mlha po obědě.

Ten týden se téměř nelišil od ostatních. Ve škole probíhala výuka jako obvykle, některé hodiny byly zajímavé a některé naopak velmi nudné. Kupa domácích úkolů, kavárna s teplým kakaem a voňavými buchtami, různé soutěže a vystoupení. Všechno bylo živé a zdálo se, že vše pluje podél řeky modré jako nebe. Jediné, co občas o přestávkách vyplulo a pak zase někam zmizelo – děsivé slovo „válka“. Slyšeli jste je, jak chodí po chodbě, sedí ve třídě nebo v jídelně. Toto téma začalo trápit opravdu každého.

V té době jsem se připravovala na soutěž. Svou první kolekci oblečení jsem musela prezentovat na soutěži mladých návrhářů. Každý víkend, každý týden jsem navštěvovala kurzy, seděla u výkresů, připravovala a vybírala látky. Měla to být moje první velká soutěž a já měla extrémně silnou touhu vyhrát.

Noc z 23. února. Do pozdních hodin jsem psala esej – popis Tarase Ševčenka. Snažila jsem se vybrat krásná slova, která by spisovatelům nejlépe slušela. Ale bohužel tento dvou nebo třístránkový text nikdo nečetl, protože 24. února v šest hodin ráno mě vzbudila maminka se slovy: „Válka začala.“

Tohle je asi to nejděsivější ráno, jaké jsem kdy v životě zažila. Mé emoce byly tak smíšené, jako by mozek sám nechápal, co má v takové situaci cítit. Bylo to něco jako koktejl nepříjemných pocitů: smutku, vzteku, strachu a nenávisti. V krku jsem měla sucho a prsty mi zchladly a neustále se třáslы. V telefonu se to jen hemžilo zprávami, rodiče pobíhali po pokoji a snažili se

повідомлень, батьки бігали по кімнаті, намагаючись зрозуміти, що їм треба взяти з собою у дорогу, адже було прийнято рішення їхати на захід України.

Так швидко ще ніколи ніхто не збирався. За мить ми вже сиділи у машині і готувалися від'їжджати.

Наступні два тижні були як в тумані. Все здавалося сірим, це було просто життя без цілі. Та ось було прийнято рішення їхати за кордон, у Чехію. День, коли ми залишили Україну, був сніжним. Але чомусь це рипіння під ногами та білі сніжинки не викликали радості, як раніше. Був лише смуток.

Ми їхали важких 4 дні. Цілий день на кордоні та думки про те, чому я залишаю рідну країну і що чекає попереду. Чехія зустріла нас тепло і з посмішкою волонтерів у гуманітарному центрі. Все буде добре, це лише тимчасова подорож – казала собі я тоді.

Тишило те, що були створені центри допомоги, щирі чехи та їх величезна підтримка додавали сил. Це насправді дуже приємно, коли бачиш свій прапор на чиемусь вікні, або коли отримуєш коробку з канцтоварами для школи, зібрану чеськими дітьми. Мабуть, найперше та найчастіше вживане мною слово у Чехії було «děkuji».

Прошло літо, і зайшла мова про те, що я та моя сестра підемо до чеської школи. 1 вересня... Ми стоїмо біля школи. На моєму обличчі трохи незрозуміла і дивна посмішка, тому що зсередини я вже почала панікувати. Паніка зросла, коли класний керівник почав оголошувати імена учнів і виявилось, що я єдина іноземка у цьому класі. Від цього мені перехопило подих, а нервовий клубок у горлі ставав усе більшим. Так я просиділа цілу годину, ловлячи погляди однокурсників. На жаль, наступний день виявився ще тяжчим, і я навіть була готова зібрати валізи і їхати додому.

Але менше ніж через тиждень дівчата з мого класу все ж таки наважилися зі мною поговорити. Було достатньо складно щось пояснити, тому я використовувала деякі англійські слова а іноді навіть намагалася пояснити на пальцях.

zjistit, co si mají vzít s sebou na cestu, protože padlo rozhodnutí vyrazit na západ Ukrajiny.

Tak rychle se ještě nikdo nikdy nesbalil. Za chvíli jsme už seděli v autě a chystali se k odjezdu.

Následující dva týdny jsme prožili v takové „mlze“. Všechno se zdálo šedé, bylo to takové přežívání bez cíle. Ale padlo rozhodnutí odejít do zahraničí, do Česka. Ten den, kdy jsme opustili Ukrajinu, sněžilo. Ale z nějakého důvodu to vrzání pod nohama a bílé sněhové vločky nepůsobily radost jako předtím. Cítila jsem jen smutek.

Složité jsme cestovali celé 4 dny. Na hranicích jsme strávili 24 hodin, přepadly mne úvahy o tom, proč opouštím svou rodnou zemi a co vlastně bude dál. Česká republika nás přivítala srdečně, dobrovolníci v humanitárním centru nás přijali s úsměvem. „Všechno bude v pořádku, tohle je jen dočasný výlet,“ říkala jsem si v duchu.

Povzbuzující bylo, že vznikla centra pomoci, upřímní Češi a jejich obrovská podpora dodali sílu. Je to vlastně moc hezké, když na něčím okně vidíte svou vlajku nebo když dostanete krabici školních potřeb, které darovaly české děti. Mým pravděpodobně prvním a nejčastěji používaným slovem v České republice bylo „děkuji“.

Uplynulo léto a začalo se mluvit o tom, že já a moje sestra nastoupíme do české školy. 1. září... Stojíme poblíž školy. Na tváři se mi objevil takový divný strnulý úsměv, uvnitř jsem už začala panikařit. Napětí vzrostlo, když třídní učitelka začala vyjmenovávat jména žáků a ukázalo se, že jsem jediná cizinka ve třídě. Vyrazilo mi to dech a v krku jsem ucítila takový knedlík, který se jen zvětšoval a zvětšoval. Tak jsem hodinu seděla a tiše sledovala pohledy spolužáků. Bohužel se druhý den ukázal být ještě náročnější a já už byla připravená sbalit kufry a jet domů.

Ale ani ne o týden později se dívky z mé třídy odvážily se mnou mluvit. Bylo docela těžké něco vysvětlovat, tak jsem použila nějaká anglická slovíčka a občas se to snažila vysvětlit rukama.

Після цього ми стали подругами, вони завжди мені допомагали, якщо щось було не зрозуміло, і пояснювали як тільки могли. За ці пів року ми сильно потоваришували: разом ходили гуляти, дарували різдвяні подарунки багато розмовляли, сміялися, робили спільні проекти та багато іншого. Насправді, я дуже боялася булінгу, адже в Інтернеті ходили не дуже приємні історії. Та на щастя я отримала нормальне відношення, як зі сторони однокласників, так і зі сторони вчителів. І я вдячна за це долі та моїм чеським друзям.

Життя тут цвіте вирує. Чехія стала для мене дуже близькою, як і її жителі. Багато щасливих красивих людей, заповнені ресторани, ярмарки, фестивалі. Це завжди викликає посмішку і радість, але інколи хтось ніби спеціально вставляє у серце ножі, які пронизані спогадами. Найважче, коли на обличчі раптово з'являються сльози, які дуже важко зупинити. Вони наче перетворюються у маленькі кристали, наповнені смутком і безнадійністю та легко, але все ж таки ріжуть очі.

Але й від думок іноді буває боляче. Особливо, коли збирається ціла купа питань "як далі жити", "чи вистачить грошей", "що буде завтра" та "чи повернуся я до дому". І втекти від них майже неможливо, адже вони сидять глибоко в голові і заплутуються там у важкі чорні клубки.

Я нікому не бажаю навіть на крок приблизитися до цих відчуттів. За цей рік багато дітей подорослішало і дізналося про такі реалії життя, про які повинні були б читати лише в книгах. Війна – це страшна річ, яка руйнує тобі життя і практично перетворює його на пил, який ти ще намагаєшся зібрати до купи. Ми всі, а особливо підлітки та діти не заслуговуємо на це. І мені дуже шкода, що у 21 столітті ще може відбуватися щось подібне і що не можна просто взяти і викнути цей реалістичний фільм жахів.

Дарія Данильчук,

Brno, 2 місце (категорія 10-15 років)

Poté jsme se sprátelily, vždy mi pomohly, když něco nebylo jasné, a vysvětlily, jak nejlépe uměly. Během těchto šesti měsíců jsme se sblížily; chodily jsme spolu na procházky, daly si vánoční dárky, hodně si povídaly, smály se, dělaly společné projekty a mnoho dalšího. Ve skutečnosti jsem se šikany velmi bála, protože na internetu kolovaly nepřilíš příjemné příběhy. Naštěstí se mi dostalo normálního přístupu, jak od spolužáků, tak od učitelů. A jsem za to osudu a svým českým přátelům vděčná.

Život tu kvete. Česká republika se mi stala velmi blízkou, stejně jako její obyvatelé. Mnoho šťastných krásných lidí, plné restaurace, veletrhy, festivaly. Vždy to vyvolává úsměv a radost, ale občas se zdá, že někdo schválně vkládá nůž do srdce, které je protkáno vzpomínkami. Nejtěžší je, když se najednou na tváři objeví slzy, které je velmi těžké zastavit. Zdá se, že se proměňují v malé krystaly, naplněné smutkem a beznadějí. Sice jen lehce, ale skoro jako by řezaly oči.

Ale i myšlenky někdy bolí. Zvlášť, když je tu celá купа otázek: „jak dál žít?“, „bude dost peněz?“, „co bude zítra?“ a „vrátím se domů?“. A je téměř nemožné před nimi uniknout, protože jsou usazené hluboko v hlavě a zamotávají se tam do těžkých černých spletenců.

Nikomu nepřeju, aby se byl na píd přiblížil těmto pocitům. Během letošního roku mnoho dětí vyrůstalo s vědomím o takových životních realitách, o kterých by se měly dočíst pouze v knihách. Válka – to je strašná věc, která ti ničí život a mění ho prakticky v prach, který se stále snažíš sbírat. My všichni, zvláště teen-ageři a děti, si to nezasloužíme. A je mi moc líto, že se něco takového i ve 21. století může stát a že tento realistický horor nemůžete jen tak vzít a vypnout.

Darja Danyľuková,

Brno, 2. místo (kategorie 10-15 let)

Я дуже намагаюся та залишаюся сильною до кінця

Snažím se být silná až do konce

Привіт мене звуть Маша мені 14 років, я живу в Україні в Донецькій області, через війну мені довелося проїхати понад 2000 км до Праги.

24 лютого в день коли почалася війна я як завжди прокинулася вранці, поснідала та нагодувала свого песика, мені зателефонувала подруга і ми домовилися зустрітися, щоб йти разом до школи, а потім пролунало страшне сповіщення! Новини про війну мене дуже засмутили, бо моє життя було комфортним я з радістю прокидалася та проводила час у школі, спілкувалася з однокласниками та зустрічалася із своїми друзями.

Коли мої батьки сказали про евакуацію я навіть не думала, що ми будемо їхати за кордон та мене змусять покинути свій дім, свого батька, своїх рідних, друзів та свою собаку! Якби я знала про це заздалегідь, я б на це не погодилася та залишилася б у своїй рідній країні та у своєму рідному місті, яке я дуже люблю.

Коли ми приїхали до Праги мені все сподобалося, ми знайшли прихисток та щирю допомогу від людей Євангельської церкви чеських братів, які не байдужі до нашого лиха.

Через глибоке особисте переживання ситуації я ходила допомагати українцям та українським дітям у різні проекти для допомоги, вважала це достатньо значущим та відчувала власну корисність. Мене записали до школи, я не хвилювалася та навіть не думала, що у мене будуть якісь труднощі, бо я завжди знаходила нові знайомства та дуже чекала дня коли піду до школи.

Коли я прийшла до школи, чеські та українські однокласники мене ігнорували, що для мене було несподіванкою. У мене ніколи не було проблем зі спілкуванням, але вони не хотіли зі мною спілкуватися, а згодом і зовсім витіснили з колективу. Звичайно я хотіла, щоб все це закінчилося швидше та поїхати додому в рідну школу, але

Dobry den, jmenuji se Máša, je mi 14 let. Žiji na Ukrajině v Doněcké oblasti, kvůli válce jsem ale musela cestovat přes 2000 km do Prahy. 24. února, v den, kdy začala válka, jsem se ráno jako obvykle probudila, nasnídala a nakrmila psa. Kamarád mi zavolal a domluvili jsme se, že se sejdeme, že půjdeme spolu do školy, a pak zaznělo hrozné oznámení! Zpráva o válce mě velmi zarmoutila, protože můj život byl dosud pohodový, vstávala jsem s radostí a trávila čas ve škole, povídala si se spolužáky a potkávala se s kamarády. Když mi rodiče řekli o evakuaci, ani mě nenapadlo, že pojedeme do zahraničí a budu nucena opustit svůj domov, otce, příbuzné, přátele a svého pejska! Kdybych o tom věděla předem, nepřistoupila bych na to a zůstala bych ve své rodné zemi a ve svém rodném městě, které mám moc ráda.

Když jsme dorazili do Prahy, vše se mi líbilo, našli jsme přístřeší a upřímnou pomoc u lidí z Českobratrské církve evangelické, kterým naše neštěstí není lhostejné. Vzhledem k hlubokému osobnímu prožitku situace jsem jezdila pomáhat Ukrajincům a ukrajinským dětem v rámci různých projektů, považovala jsem to za velmi důležité a cítila jsem se užitečná. Byla jsem zapsaná do školy, nebála jsem se a ani mě nenapadlo, že budu mít nějaké potíže, protože jsem si vždy našla nové kamarády a moc se těšila na den, kdy půjdu do školy.

Když jsem přišla do školy, moji čeští a ukrajinští spolužáci mě ignorovali, což pro mě bylo překvapení. Nikdy jsem neměla problémy s komunikací, ale oni se mnou nechtěli mluvit a později mě úplně vytlačili z kolektivu. Samozřejmě jsem chtěla, aby to všechno rychle skončilo a abych se vrátila se domů do své školy. Ale jednoho dne do mé ukrajinské školy při-

одного дня до моєї школи прилетіла ракета, а потім ще одна, яка її зруйнувала.

Я не знала, що буде далі, сподівалась, що зовсім скоро зустрінусь зі своїми рідними та друзями, навіть уявляла як ми будемо розважатися зі своїми друзями в нашому рідному містечку.

Минали дні, моя Україна охоплена війною, в моєму місті лунають вибухи, я зрозуміла, що нічого не змінюється!

Оскільки через війну я втратила друзів і не знайшла нових знайомств я втратила інтерес до життя, у мене не було апетиту і сил взагалі хоч щось робити, я і досі не можу вийти з цього стану, мені дуже складно перебувати у школі, я ніби то перегоріла, відчуваю порожнину всередині та величезну тугу за своїм рідним...

Моя мама, дивлячись на мій стан, запропонувала мені ходити до психолога, мені стало цікаво і я погодилась. Так я познайомилась із чудовою жінкою, яка теж є біженкою з України та живе у сусідньому місті. Відвідування психолога мені трошки допомогло, є деякі успіхи, у мене з'явився сенс рухатися далі.

Нещодавно ми з мамою їздили додому на 3 тижні, побачилися зі своїми рідними, друзями й це надало мені трохи сил. Я усвідомила що повернутися назад у минуле, у мою школу до своїх друзів та загалом у той час вже не зможу тому вирішила закінчити школу в Празі, а потім вступити до українського університету та жити в рідній країні.

Дуже добре розумію що відчуває людина, яка опинилася в чужій країні не маючи дому та навіть власних речей, де інша мова, інший уклад життя, інші традиції я бачила сльози радощів у людей через те, що вони чують рідну мову, коли допомагала як волонтер в організації «Iniciativa Glavak – OPU». Хочу сказати, що готова й надалі надавати допомогу людям, які опинилися в біді, бо не хочу стояти осторонь

Мені дуже складно кардинально змінити своє життя, але я дуже намагаюся та залишаюся сильною до кінця!

Марія Іщенко,

Прага, 3 місце в (категорія 10-15 років)

letěla raketa a pak druhá, kompletně ji zničili. Nevěděla jsem, co bude dál, doufala jsem, že se velmi brzy setkám se svými příbuznými a přáteli, dokonce jsem si představovala, jak se budeme bavit s přáteli v našem rodném městě.

Dny plynou, moje Ukrajina je zachváčena válkou, v mém městě jsou slyšet výbuchy, uvědomila jsem si, že se nic nemění! Kvůli válce jsem ztratila přátele a nenašla nové. Ztratila jsem zájem o život, neměla jsem chuť a sílu cokoliv dělat, stále se nemohu dostat z tohoto stavu, je pro mě velmi těžké být ve škole, zdá se, že jsem vyhořela, cítím prázdnotu uvnitř a obrovskou touhu po svojí rodině... Maminka mi při pohledu na můj stav navrhla, abych šla k psychologovi. Ta myšlenka se mi zalíbila a nakonec jsem souhlasila. Tak jsem poznala báječnou ženu, která je také uprchlice z Ukrajiny a žije v nedalekém městě. Trochu mi návštěva psychologa pomohla, nějaké úspěchy tu jsou, mám pocit, že jdu dál.

Nedávno jsme jeli s maminkou na 3 týdny domů, setkaly jsme se s příbuznými a přáteli. To mi dodalo sílu. Uvědomila jsem si, že se nebudu moci vrátit do minulosti, do své školy, ke svým přátelům a vůbec do té doby. Tak jsem se rozhodla dokončit školu v Praze a poté nastoupit na ukrajinskou univerzitu a žít ve své rodné zemi.

Velmi dobře si umím představit, jak se cítí člověk, který se ocitne v cizí zemi bez vlastní domova, a dokonce i svých věcí, kde je jiný jazyk, jiný způsob života a jiné tradice. Viděla jsem slzy radosti lidí z toho, že slyšeli svůj rodný jazyk, když jsem pomáhala jako dobrovolník v organizaci „Iniciativa Hlavák – OPU“ na hlavním nádraží. Chci říct, že jsem připravena i nadále pomáhat lidem, kteří jsou v nesnázech, protože nechci stát stranou. Je pro mě velmi těžké radikálně změnit svůj život, ale velmi se snažím a snažím se být silná až do konce!

María Išenková,

Praha, 3. místo v soutěži (kategorie 10-15 let)

Pět zastavení s Mezinárodními dny proti rasismu

Inspirace z Uherského Hradiště

Možná jste také ve svém městě uspořádali nějaké setkání v rámci Mezinárodních dnů proti rasismu. Pokud ne, určitě stojí za to se připojit příští rok. Následující text tak berte jako inspiraci a povzbuzení. V Uherském Hradišti jsme měli z jednotlivých setkání velký užitek. A na každém místě můžete uspořádat vše podle lokálních možností.

Zastavení první: Tanzánie

Nejprve jsme uspořádali besedu s paní Vandou Keus, která spolupracuje s organizací Děti Afriky. Záhy ale sama paní Keus navrhla rozšířit setkání o zástupce organizace Karla Zienteka z Českého Těšína (SCEAV). Řízením shůry byl však přítomen i pastor Zak, který v Tanzánii v příslušné oblasti působí a školu pomáhá zabezpečovat a byl právě na jeden týden v Česku. To, co jsme se dozvěděli, nám doslova vyrazilo dech.

Zak vůbec nemusel přežít své dětství. Doslava pár dní po jeho narození mu zemřel otec. Maminka patrně pod vlivem situace nezvládla péči o sebe i dítě a rozhodla se vrátit ke své matce, Zakově babičce. Ta se potom o Zaka starala a vychovala jej. Zakovi rodiče byli muslimové, babička byla křesťanka. Zak prožil díky ní pokojné dětství.

V dospělosti narukoval do armády. Tam měl velitele, který byl dobrý sportovec, oštěpař. A ten si dělal legraci z nových vojáků. „Kdo hodí oštěpem dál než já, dostane opušťák.“ Zak

nikdy předtím oštěpem neházel, ale velitele přehodil. Od té doby se vědělo, že v něm dřímá talent. Netrvalo dlouho a Zak reprezentoval Tanzánii. Účastnil se olympiád v letech 1980, 1984 i 1988. V roce 1982 vyhrál dokonce Hry Commonwealthu v australském Brisbane. Jako úspěšný sportovec se pak usadil v USA. Když končil se sportovní kariérou, teprve se v něm probudilo ono dávno zaseté biblické slovo „pas mé beránky“. Odmítl trenérské nabídky. Vystudoval biblický seminář a odjel do rodné Tanzánie jako kazatel. Působí v zemi, kde voda ani jídlo nejsou samozřejmé. Pomáhá lidem v jejich trápeních. Pomáhá získávat dětem vzdělání.

Škola, o kterou se stará, je soukromá. Všechny peníze musí sehnat od dárců. Organizace zajišťuje vzdělání i na vysokých školách, kde je vše ještě nákladnější. Vztah muslimů a křesťanů je v Tanzánii dobrý. I ve škole, kde Zak působí, studují všechny děti spolu.

Zastavení druhé: Angola

Hostem druhého setkání byl Leonardo Teca, evangelický farář, který působí v Kladně. Přiblížil nám důvody, proč se ocitnul mimo svou Angolu. Ale také pocity, s nimiž přijel v roce 1988 do Československa. K izolaci jazykové i kulturní tam přibyla ještě izolace rasová. Vedení nechtělo, aby se jakkoli propojovali afričtí studenti se zbytkem společnosti. Angola byla sice tehdy v rukou marxistů, ale lidé směli z Angoly cestovat. V porovnání s lidmi, kteří žili v Československu za železnou oponou, měli podstatně větší rozhled i povědomí o světě.

Leonardo své vyprávění oživil hrou na africký buben. Mluvil o tom, jak se dostal k tvorbě vlastních rytmů. Rytmus je pro bubeníka stejně důležitý, jako pro jiného skladatele melodie. Jako samouk si ale Leonardo rytmy nezapisuje do not. Pamatuje si je.

Zastavení třetí: Bohoslužba za oběti rasismu

Rozhodli jsme se vykonat též bohoslužbu, v níž budeme mít na mysli otázku rasové a jiné diskriminace. Na Květnou neděli se nám tak spojila tři témata dohromady – Ježíšův vjezd do Jeruzaléma, dva křty a téma rasismu. Myslím, že zvolený text vše dobře vystihl: „Vy všichni jste přece skrze víru syny Božími v Kristu Ježíši. Neboť vy všichni, kteří jste byli pokřtěni v Krista, také jste Krista oblékli. Není už rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši. Jste-li Kristovi, jste potomstvo Abrahamovo a dědicové toho, co Bůh zaslíbil. (Ga 3,26–29)

Rasismus je součást obecnějšího problému. Nejde v důsledku jen o vztah mezi bílými a černými. Jde i o to, co popisuje epištola Galatským. O vztah různých náboženství, o sociální rozdělení společnosti, a to nejen rozdělení na otroky a svobodné, ale dnes mnohem spíš na chudé a bohaté. A nakonec také jde o vztahy mezi muži a ženami. Dnes si k tomu přidejme i vztahy k sexuálním menšinám. A je určitě potřeba, aby církev zněla tímto hlasem. Jinak se hlas evangelia promění v odporné skřehotání konzervativního křesťanství, které činí z žen poslušné objekty v rukou mužů, barevné lidi posílá do oddělených prostor dopravních prostředků, odmítá akceptovat, že se někdo narodil jako homosexuál, bisexuál či transgender, a za Bohem zachráněné považuje jen křesťany stejného ražení.

Zastavení čtvrté: Palestinci a Izraelci

Jeden člen našeho sboru učí na gymnáziu. Tam studuje pohledná 18letá dívka s exotickým jménem Lolita Razzouková. Narodila se v Izraeli,

ale je po otci Palestinka a po matce Češka. Do svých 12 let žila ve východním Jeruzalémě a díky postavení otce mohla chodit do anglické školy. Pak se přestěhovali na Moravu. Její pohled potvrdil to, co si člověk myslí o vztahu mezi Palestinci a Izraelci. Lolita doslova uvedla, že se tyto dva národy upřímně nenávidí. Jistě k tomu má každá strana své důvody. Předsudky bývají ale absurdní a neospravedlnitelné.

I sami Palestinci vědí, že na vině je Hamás. Tato islamistická organizace terorizuje Izrael a má na svědomí i zhoršené vztahy. Ale na to jsou obyčejní Palestinci krátkí. Hamás nepodporují. Většina z nich je umírněná a touží po životě v míru. Ale musí si vytrpět své. Sen o vlastní zemi se postupně rozplývá. Území pod palestinskou samosprávou se zmenšuje. Izrael ve jménu své bezpečnosti kontroluje stále víc a víc země. My, evropští křesťané, máme porozumění pro Izrael, což je dáno i strašným šokem z toho, co jsme způsobili Židům za druhé světové války, ale i předtím při různých pogromech. Málo ale vnímáme Palestince, kteří jsou přitom často také křesťané.

Paradoxně ale největší rasistické výlevy si Lolita Razzouková zažila v Česku. Když jako 12letá nastoupila na základní školu, sice uměla perfektně česky, protože ji maminka vedle arabštiny od malička učila svou mateřštinu. Ale na pohled byla něčím jiná. A její exotický vzhled si vyžádal své. Zatímco mezi Palestinci zmínka o české mamince vyvolávala vždy vlnu zvědavosti a zájmu o Česko jako vzdálenou zemi, české děti měli jasno. Někdo, kdo má otce Araba, Palestince, byť koptského křesťana, musí být terorista.

Zastavení páté: Sederová večeře

Už několikaletou tradici má v našem sboru sederová večeře. Konáme ji sice ve zjednodušené podobě, ale zaznívají při ní biblické texty o ustanovení chleba Beránka, o nekvašených chlebech, o vyjití z Egypta. Seder znamená řád, pořádek. Je velmi nezvyklé stolovat podle určitého řádu, ale má to svoje kouzlo a svou důležitost. S kaž-

dým dalším ročníkem se posouváme v pochopení celé slavnosti dál. Při svatební hostině se také nevrhnete na jídlo ve chvíli, kdy se na stole něco objeví. Zde se v určitou chvíli pije pohár vína, v jinou chvíli se jí kousek nekvašeného chleba. Jindy hořké byliny ve sladké kaši, v takzvaném *charosetu*, který má připomínat maltu na egyptské cihly. Ve stanovený okamžik dojde na vejce (*bejca*) natvrdo, potom na skopové či kuřecí maso na kosti. Člověk odchází najeden, vnitřně posílněn biblickými texty. Otevřen k očekávání. Při sederové večeři se nalévá i kalich pro Elijáše, který potom my jakožto křesťané využijeme k připomínce poslední večeře Ježíše Krista s učedníky.

Letošní sederovou večeři jsme zařadili do cyklu dnů proti rasismu, protože dávalo dobrý smysl vyvážit pohled palestinský pohledem židovským. Návist dvou etnik v zaslíbené zemi vede ke škodě jak pro Palestince, tak pro Židy. Podobně je to i v jiných situacích, ať ve vztahu černých a bílých, nebo mezi muži

a ženami, mezi heterosexuály a homosexuály. Špatná je nenávist, ne jinakost.

Úvahy pro příští roky a poděkování

Poděkování patří samozřejmě všem, kdo se na organizaci jednotlivých večerů podíleli. Poděkování patří i církvi, která podpořila menší částkou výlohy na cestovní náklady pro některé z přednášejících.

Z události jsme měli velký užitek. Na začátku jsem si dokonce říkal, jestli jsme to nepřehnali. Tolik akcí – každý týden jedna a v posledním, už velikonočním týdnu dvě. Ale zájem byl značný. Přišli lidé i mimo sbor, což bývá někdy problémem i v případě různých zajímavých koncertů. Účast měla zvyšující se tendenci. Rádi bychom se proto připojili i příští rok. Už proto, že letos nedošlo na problematiku vztahu k romské menšině, nebylo setkání s Ukrajinci nebo s různými jinými menšinami. Ledacos je před námi. Jde o nikdy nekončící proces.

Michal Vogl,

farář evangelického sboru v Uherském Hradišti

Přetrhnout řetězy

Mezinárodní den Romů 2023 v Brně

Ve dnech 13. 4. – 15. 4. 2023 se v Brně na několika místech slavil Mezinárodní den Romů. Poprvé se v ČR tento významný den slavil v roce 2001.

Ve čtvrtek se zahájily oslavy již tradičním stužkováním Stromu tolerance v parku Lužánky. Zbytek odpoledne byl věnován komunitnímu programu pro rodiny s dětmi v areálu Hvězdička, komentované prohlídce stálé expozice a také výstavě v Muzeu romské kultury. Večer se promítal dokument *Pongo Calling*, který zachycuje život českých Romů v Anglii. Po filmu byla ještě diskuse s režisérem filmu a večer byl ukončen romskou party, na níž hrál Triangl band z Přerova.

Páteční program ovlivnil déšť. Z důvodu nadprůměrných srážek se nemohl konat Průvod romské hrdosti, což byla velká škoda. Lidé se shromáždily v prostorách Muzea romské kultury, kde k tanci a poslechu hrála kapela Mištes a vystoupily taneční soubory Piroš Rouža, Salut Roma, Gitane Roma a Lačo jilo. Vše již směřovalo k velkému finále.

Večer v brněnské káznici se konal koncert k oslavám tohoto svátku. Na začátku promluvila ředitelka muzea Jana Horváthová, která připomněla historii vzniku tohoto dne. Poté již začal dlouho očekávaný koncert slovenské kapely Manuša a svitavské skupiny Točkolotoč. Manuša zahrála tradiční romské písně středoevropského regionu, zpěvačka Júlia Kozáková

sáhla s něžným smutkem svého hlasu do hlubin romské lidové tvorby. Jemnost smutku a stesku střídal čardáš. A ten, kdo byl přítomen, byl hluboce zasažen. Večer vyvrcholil koncertem skupiny Točkolotoč, která kytarovou famózností a excelencí mandolíny rozpochovala i stoleté kamenné stěny bývalé věznice. Dá se symbolicky říci, že vězeňské řetězy toho večera pukaly. Dokonce i evangelický farář Mikuláš Vymětal rozpochoval své tělo do tanečních pohybů.

Sobota. Ekumenické bohoslužby v prostorách brněnské káznice za Romy a Sinty, oběti holocaustu. Ty společně sloužili Jan Hanák (ŘKC), Pavel Dirda (Armáda spásy), Mikuláš Vymětal (ČCE) a Světluše Košíčková (CČSH). Bohoslužeb se zúčastnilo asi 30 lidí a o hudební doprovod se postaral David Dirda s dalšími rom-

skými muzikanty. V kázáních, zpěvech, modlitbách a prosbách se lidská srdce otvírala k lidem a k Bohu, který lidstvo učinil jako jedno společenství.

Mezi modlitbami vzpomněla paní farářka Košíčková na svou tetu, která v padesátých letech 20. století strávila čas v tomto vězení. V symbolickém obřadu zapálení svíček byli kromě obětí holocaustu zmíněni také lidé, kteří byli v této káznici za komunismu popraveni; jednalo se o 11 lidí. Připomenut byl také životní příběh nadějněho romského filmaře Robina Strii, který nedávno předčasně zemřel. Bohoslužby byla zakončeny áronským požehnáním. Tak tedy opět za rok.

Marek Janás, sociální pracovník

Komu jsi bližním?

Kázání v rámci ekumenického Týdne modliteb za jednotu křesťanů

Tu vystoupil jeden zákoník a zkoušel ho: „Mistře, co mám dělat, abych měl podíl na věčném životě?“ Ježíš mu odpověděl: „Co je psáno v Zákoně? Jak to tam čteš?“ On mu řekl: „Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, celou svou duší, celou svou silou a celou svou myslí“ a „miluj svého bližního jako sám sebe.“ Ježíš mu řekl: „Správně jsi odpověděl. To čin a budeš živ.“ Zákoník se však chtěl ospravedlnit, a proto Ježíšovi řekl: „A kdo je můj bližní?“ Ježíš mu odpověděl: „Jeden člověk šel z Jeruzaléma do Jericha a padl do rukou lupičů; ti jej obrali, zbili a nechali tam ležet polomrtvého. Náhodou šel tou cestou jeden kněz, ale když ho uviděl, vyhnul se mu. A stejně se mu vyhnul i levita, když přišel k tomu místu a uviděl ho. Ale když jeden Samaritan na své cestě přišel k tomu místu a uviděl ho, byl pohnut soucitem; přistoupil k němu, ošetřil jeho rány olejem a vínem a obvázal mu je, posadil jej na svého mezka, zavezl do hostince a tam se o něj staral. Druhého dne dal hostinskému dva

denáry a řekl: ‚Postarej se o něj, a bude-li tě to stát víc, já ti to zaplatím, až se budu vracet.‘ Kdo z těch tří, myslíš, byl bližním tomu, který upadl mezi lupiče?“ (Lk 10,25–36)

Milé sestry a milí bratři, zákoník se chtěl ospravedlnit. Chtěl z té trapné situace vybruslit, a tak se ptá Ježíše: „Kdo je můj bližní?“ Možná doufal, že mu Ježíš zúží výběr. Ten ale dělá přesný opak. Rozevívá náruč. Ježíš vypráví to dobře známé podobenství. A na konci otázku obrací. „Kdo z těch tří, myslíš, byl bližní tomu, který upadl mezi lupiče?“ Otázka tedy nezní, kdo je můj bližní, ale komu já se stávám bližním.

Podělím se s vámi o svůj zážitek se skvělého českého filmu *Kdyby radši hořelo*, který má k tématu dost co říci. Děj se odehrává na malé české vesnici během velikonočního víkendů. Na vesnici mají aktivní sbor dobrovolných hasičů. Jejich velitel varuje před arab-

skými migranty, kteří přicházejí ukrást naše křesťanské hodnoty a jistě přijdou zničit i naši vesnici. Na Velký pátek probíhá vesnický jarmark. Vtom na náměstíčko s jarmarkem v rychlosti vjede dodávka. Srazí a dost poraní jednoho muže. Shodou okolností je jím místní Rom Gejza.

Velitel hasičů křičí: „Teroristický útok!“ Všichni se schovají. On jde neohroženě ke kouřící dodávce, otevírá dveře a za volantem nikdo nesedí. To pro kouř ale nikdo nevidí. A tak celé vesnici poví: „To byl přece Arabáč, přičmoudlej migrant, já vám to říkal! Teroristickéj útok!“ Ve vesnici zavládne strach. Starosta vyhlásí zákaz vycházení. Problém nastane se mší na Bílou sobotu. Má se vůbec konat, v tomhle nebezpečí? Nakonec objedná vesnici starý autobus a pod dohledem hasičů a mladých neonacistů sveze lidi do kostela.

Kněz začíná kázání: „V tomto velikonočním čase musíme myslet na handicapované lidi. Jsou handicapy viditelné, když člověk přijde o ruku nebo o nohu. A jsou handicapy neviditelné, ty jsou daleko horší. To je, když člověk přijde o lásku v srdci, o rozum, o naději, o víru. Velikonoční doba je příležitostí, aby v nás vstalo z mrtvých to, co možná umřelo. Víra, naděje, láska. Ať to všechno v nás vstane z mrtvých.“ Lidí přikyvují.

Kněz pokračuje: „A proto, prosím, pokusme se porozumět tomu, kdo to v pátek udělal.“ V lavicích to zašumí, lidé kroutí hlavami. Farář pokračuje: „Tomu člověku chyběly všechny tyto atributy: víra, naděje, láska. Nedožrál k nim, protože byl stížen nenávistí. Proto je potřeba se za takového člověka modlit. A pomoci mu od hříchu.“ Zvedá se jeden občan: „To snad nemyslíte vážně, otče?“ Obrací se na manželku: „Jdeme!“ Odcházejí z kostela.

Farář pokračuje. „Modleme se i za Gejzu Bendíka, který se stal obětí a pocítil na Velký pátek utrpení a bolest. Modleme se za jeho uzdravení.“ Zvedá se další paní: „Vždyť vy děláte z toho cigána málem Pána Ježíše. No, tady jsem byla naposled!“

Střih. Kostel se mezi tím celý vyprázdnil. Farář pronáší poslední slova. Poslední účastník bohoslužeb, který zbyl, místní opilec, se slzami v očích směrem k faráři pronáší: „Krásné.“

Na schodech před kostelem se mezitím shromáždila nenávistná demonstrace. Velitel hasičů káže nenávist a strach z arabských migrantů. Mezitím ve zповědnici sedí místní opilec a svěřuje se knězi, že to on opilý řídil dodávku a potom z ní rychle utekl. Zvenku přitom zní dobře živený strach a xenofobní nadávky. Strach zmuťoval do nenávisti. Místní opilec se nakonec přizná veliteli hasičů, ten to ale před lidmi tají. Ráno opilce najdou utopeného v kašně, do které předtím dodávkou narazil. Až sem vedla uměle rozdmýchaná nenávist. Před láskou lidi z kostela utekli.

Kdo je můj bližní, ptá se zákoník. Je tu snad nějaká množina lidí, kteří jsou našimi bližními? Ti, kteří vypadají podobně? Mluví podobně? Vydělávají podobně? Mají podobné hodnoty jako my? Stejně náboženství? Kdo je můj bližní? Ježíš odpovídá podobněstím. Vidíme v něm, že kněz ani levita, lidé ze stejného národa, se stejnou vírou a stejnou řečí, zbitému muži nepomohou. To až ten třetí, jeden z nenáviděných Samařanů, nepřatel tehdejších Židů. Až ten se o zbitého postará. Ježíš otázku obrací: „Kdo z těch tří byl bližním tomu zbitému a okradenému?“ Kdo se jemu stal bližním. Ne, kdo je naším bližním, ale komu se stáváme my bližním. Tady bariéry padají. Tudy vede cesta ze strachu a nenávisti.

Texty pro letošní týden modliteb vybrali křesťané z amerického státu Minnesota. Ze všech amerických států je to nejspíš právě Minnesota, která má historii, ale i současnost plnou rasismu. Před 150 lety tu noví obyvatelé Ameriky, přistěhovalí z Evropy, během jednoho dne pověsili na šibenici 38 původních obyvatel. Před dvěma lety tu policista udusil Afroameričana George Floyda. Ten fragment z filmu z jedné české vesnice pěkně ukazuje, jak snadné a běžné je i v naší zemi rozdmýchat strach z cizosti, z jinakosti. Přiznejme si to, rasismus a xenofob

bie jsou v naší společnosti pevně zakořeněné – i v nás. Kvůli tomu se stávají snadnou municí pro mocenské manipulátory. Rozdělují. Stavějí bariéry. Plodí bolest a nespravedlnost.

„Učte se činit dobro. Hleďte právo.“ Tahle slova z proroka Izajáše jsou nadpisem celého týdne. Izajáš nás v tom textu kritizuje za pokrytectví a zve k pokání. Slovo „pokání“ v řečtině znamená „změnit rozum, změnit myšlení“. Na to právě Izajáš cílí. Učte se. Učení je to, čím měníme rozum. Učení nás učí nově myslet, nově se dívat na svět i na lidi. Vnímat, že svět je víc než černá a bílá. Učíme se to, o čem mluvíme v neděli, také vnášet do každodenního života.

Vlastně proto se učíme, že Ježíšova otázka nezni „kdo je můj bližní?“. Ježíš s Izajášem nás učí dělat dobro, hledat právo. A proto Ježíš obrací tu otázku a říká: „Komu se ty stáváš bližním?“ A tenhle výběr nemá žádné limity. Náruč se otevírá. Ten, kdo se nám stal bližním, učí i nás stávat se bližním – bez předem nastavených limitů. Je to někdy náročné a jde to přes těžké zkušenosti. Z učení holt někdy bolí hlava, ale přináší dobré plody. Díky němu rosteme. Díky setkání přes hranice se stáváme bohatšími a radostnějšími. Zkusme se naučit otevřít náruč a ptát se sami sebe: „Komu se stáváš bližním?“

Michael Pfann,

farář evangelického sboru ve Vrchlabí

Najednou jsme tady byli spolu

Rozhovor s evangelickou farářkou Hanou Ducho

Farní sbor Českobratrské církve evangelické v Pardubicích se na jaře 2023 poprvé připojil k Mezinárodním dnům proti rasismu. Evangelíci zorganizovali přímo na faře malý festival na téma „Nestůj stranou“. Na programu byla například romská hudba, beseda s muslimkou či možnost ochutnat tradiční ukrajinskou kuchyni. Jak se akce vydařila a co vedlo pardubický sbor k rozhodnutí jej uspořádat? Odpovídá místní farářka Hana Ducho.

Nejprve bych se zeptal, jaké menšiny v Pardubicích vnímáš.

V Pardubicích žije hodně cizinců – z Asie, hlavně z Mongolska, z arabských zemí, z Afriky, z Ukrajiny. Ti všichni tu jsou většinou kvůli práci, Ukrajinci v minulém roce jako uprchlíci před válkou. A samozřejmě zde žije romská komunita, asi největší menšina.

Jak myslíš, že se takový zdatný evangelický sbor, jako je ten pardubický, může angažovat ve prospěch menšin?

Tak, jak mu síly stačí a jaké má nápady. Od loňského roku se snažíme pomáhat ukrajinským běžencům. Zpočátku byla naše pomoc založená dobrovolnický. Jeli jsme pak už dost nadoraz. V květnu 2023 jsme ještě s několika dalšími lidmi z Pardubic založili komunitní uprchlické centrum Kalyna. To teď funguje samostatně, má své zaměstnance, prostory, dělá spoustu skvělých volnočasových aktivit, nabízí psychologickou pomoc i pomoc při jednání s úřady. Pardubický sbor Kalynu trvale podporuje, já jsem členkou jejího výboru. K tomu jsme stále v osobním kontaktu s několika rodinami, které sem přišly z Ukrajiny. Když něco potřebují, vědí, že se na nás můžou obrátit.

Už jste v minulosti promýšleli či chystali pro menšiny nějakou jinou akci, bez spojitosti s Mezinárodními dny proti rasismu?

O propojení s místními menšinami jsme začali uvažovat asi před rokem a půl. Měli jsme v hlavě, že uspořádáme několik gastronomických setkání s besedou. Vymysleli jsme té akci název „Jak chutná svět“. Vycházeli jsme z toho, že řada cizinců, kteří zde žijí, má restaurace či bistra, kam běžně chodíme a baštíme skvělá jídla. Jednou jsem se zapovídala s mladou Syřankou, která mi prodávala kebab. Rozpovídala se o tom, jak musela utéct před válkou, že je část rodiny pořád tam a ona neví, zda se někdy vrátí. Podobně jsem jindy zase zavedla hovor s jedním Vietnamcem. Jsou to mnohdy silné příběhy. Když jsme šli i s našimi dětmi, učily se od těch cizinců pozdravy a počítat do pěti. Prostě už to pro nás nebylo jen bistro s jídlem, najednou to byli sousedi, blízcí s konkrétním příběhem. Taky mi došlo, jak málo víme o jejich zemích, ze kterých pocházejí. O tom, jaká je tam situace, ze které museli často nedobrovolně odejít.

Náš nápad na gastro setkání ale zastavila válka na Ukrajině. Všechny své síly jsme dali do pomoci ukrajinským uprchlíkům. Až letos, když přišel mail z církevního ústředí o Mezinárodních dnech proti rasismu, jsme se rozhodli, že se zapojíme a že některé nápady využijeme.

Které akce jste v rámci Mezinárodních dnů proti rasismu letos nachystali?

Pojali jsme to jako minifestival s názvem „Nestůj stranou“. Chtěli jsme, aby nabídka akcí byla pestrá, otevřená veřejnosti a aby něco z toho bylo určeno i pro děti. Festival jsme zahájili koncertem známé romské skupiny Bengas. V pátek jsme pro děti uspořádali rytmicko-bubenickou dílu s názvem „V rytmu světa“. Jeden kamarád, profesionální bubeník Filip Tománek, učil děti různé rytmy na bicí a rytmické nástroje z různých koutů světa. Navečer se v kostele konala beseda s farářem Mikulášem Vymětalem a Zuzanou Amrani, českou muslimkou. Tématem byl dialog mezi křesťanstvím, židovstvím a islámem. V neděli jsme slavili i bohoslužby, které vedla naše vikářka Magdalena

Horáková. Na příběhu vyvedení z Egypta představila různé postavy, které v konkrétních zásadních situacích nestály stranou, měly odvahu a díky tomu i ony přispěly k záchraně lidu. Festival byl zakončen obědem, který připravila ukrajinská rodina, která zde už rok žije. Jedli jsme boršč, varenyky, pelmeně a typické ukrajinské zákusky.

Jaký je tvůj celkový dojem?

Že se to povedlo – na to, že, to bylo poprvé. Mám radost. Na koncert Bengas přišlo hodně lidí. Víc než polovina z toho byli Romové. Atmosféra byla výborná. Pár lidí se zdrželo na drobné pohoštění, které jsme měli připravené. To bylo moc fajn, že jsme si mohli i popovídat, seznámit se. Dílna pro děti byla narvaná, přišlo asi 23 dětí a moc si bubnování užily. Přednášky byly záživné, podnětné. Mrzelo mě ale, že přišlo méně lidí, než jsme očekávali. Společný nedělní oběd skvěle chutnal a lidem bylo spolu hezky. Přišlo asi 15 Afričanů, kteří zde studují nebo pracují. Jsou členy Církve U Dubu, která si už nějaký čas pronajímá naše prostory. Ale až teď jsme měli možnost být spolu, sblížit se, ano i zopakovat si, kde že je to Zimbabwe a kde Kongo.

Tohle bylo asi celkově největším přínosem festivalu: že jsme tady najednou byli spolu. Při hudbě, při jídle, při povídání si o vzdálených zemích. Odeť už o sobě víme a nejsme si cizí. Jedna rodina ze sboru si s někým z cizinců domluvila konverzace v angličtině pro své děti. Jiná rodina zase jednomu africkému studentovi nabídla, že může chodit cvičit k nim domů na bicí, protože on nemá kde. S romskou komunitou jsme se propojili díky Luce Fukové (Horvátové), která žije v Pardubicích a v současné době je zmocněnkyní pro romské záležitosti. Do koncertu Bengas jsme spolu jen telefonovaly, teď si tykáme a jsme otevřené tomu, že spolu vymyslíme zase nějakou společnou akci. A tohle vzájemné sblížení je pro mě osobně nejsilnější dojem.

hudební skupina Bengas v pardubickém evangelickém kostele (foto: archiv sboru)

Na co nejraději vzpomínáš?

Každá z těch akcí mě bavila jinak. Každá měla jinou energii, bylo to pestré a v tom to bylo pro mě povedené.

Co myslíš, že je důležité pro přípravu akcí tohoto typu?

Nejdřív vědět, proč to děláme. Naším cílem bylo, aby se festivalem lidem dostala do mysli myšlenka „nestůj stranou“ – tedy to, že je dobré nebýt lhostejný vůči znevýhodněným, že je dobré mít odvahu nestát stranou, zastat se. Cílem nebylo udělat jen dobrou akci, ale pomalu zlepšovat atmosféru ve společnosti. Nestát stranou, ale být spolu. Pak je důležité nebýt na organizaci takové akce sám. Mít dobrý tým šikovných lidí. To se v pardubickém sboru celkem dobře daří téměř u každé akce. Festival jsme chystaly s jednou mladou ženou ze sboru, Kamilou, a naší sborovou asistentkou Lydií. S Kamilou jsme pracovaly na vizi, náplni, a samozřejmě zajišťovaly produkci. Lydie měla na starosti administrativní a finanční záležitosti. K tomu jsme oslovily další dobrovolníky a dobrovolnice třeba na chystání občerstvení, zajištění techniky, úklid. Další věc je mít dobré pro-

pagační materiály, které už od pohledu zvou a přitahují pozornost. A zvat a mluvit o akci, kde se dá. Samozřejmě nesmíme vynechat finanční stránku. Na akci jsme dostali grant z ústředí církve, za což velmi děkujeme.

Bylo něco, co se nepovedlo?

Myslím, že zrovna propagace měla své mezery. Je to ponaučení pro příště. Možná by díky lepší propagaci přišlo víc lidí. Ale nechci si stěžovat, přišlo jich i tak dost a jsem za to vděčná. Mnozí o akci věděli a přišla jim skvělá, ale z nějakého důvodu nedorazili. Ale i to vnímám jako důležité – že se ta myšlenka dostává lidem pod kůži, že o tom třeba začnou nějak přemýšlet, že vědí, že se to děje a že je něco takového vůbec možné.

Co bys doporučila sborům, které se rozhodují, zda se příští rok připojit k Mezinárodním dnům proti rasismu?

Aby se zapojily. Samozřejmě tak, jak jim síly stačí. My jsme to chtěli mít otevřené i veřejnosti, nejen pro členy sboru. Té energie jsme na to vynaložili dost. Ale i v rámci sboru je potřeba toto téma pořád znovu otevírat.

připravil Mikuláš Vymětal

Přímluvná modlitba

Pane Bože, s důvěrou ve tvou lásku ke všem lidem a všemu stvoření, s důvěrou ve tvou podivuhodně nenásilnou moc modlíme se a přimlouváme za druhé, za celý svět.

Prosíme zvláště za ty, kdo jsou v menšině, kdo jsou ohroženi, kdo jsou v nevýhodě, kdo zakoušejí pohrdání a ponižování, kdo startují vždy ze zadní pozice:

prosíme za Romy, LGBTQ+, utečence, za lidi utlačované, pronásledované, křehké, zranitelné;

prosíme za ty, kdo jsou přehlíženi, kdo se bojí; kdo jsou ve střehu z každého setkání mimo okruh svých blízkých, své rodiny;

kdo nemají své místo v tomto světě, v této společnosti;

kdo žijí v trvalé nejistotě, co bude zítra.

Prosíme také za ty, kdo vnímají bolesti svých bližních, kdo se o ně zajímají, kdo vyhlízejí ze své bubliny, kdo nejsou lhostejní, nestojí opodál, když se děje nepravost, když je někdo ponižován a přehlížen, prosíme za ty, kdo mají soucit a empatii, kdo mají odvahu a naději překračovat oddělující zdi a ploty,

kdo dovedou nabídnout pomoc bez blahosklonnosti, přiblížit se a stát se bližními těm, kdo jsou jiní.

Pane Bože, neopouštěj nás, daruj nám všem svého Ducha milosrdenství, odvahy a naděje. Amen.

Pavel Pokorný,

synodní senior Českobratrské církve evangelické

Požehnání

Nakonec, bratři: žijte v radosti, napravujte své nedostatky, povzbuzujte se, buďte jednomyslní, pokojní, a Bůh lásky a pokoje bude s vámi. (2 Kor 13,11)

Ukrajinsky:

А накінець, браття, радійте, удосконалюйтесь, тіштесь, будьте одnodумні, майте мир, і Бог любови та миру буде з вами!

(Anakinets, brattja, radijte, udoskonaljutes, tištesja, budete odnodumni, majte myr, i Boh ljubovy ta myru bude z vamy!)

Hebrejsky:

סוף דבר אחי שמחו והתכוונו התגממו ויהי לכם לב
אחד אהבו השלום ואלהי האהבה והשלום יהי עמכם:
(Sof davar achaj simchu wehitkonanu hitnachamu wihi lachem lev echad ehavu hašalom welohej haahava wehašalom jehi imachem.)

Romsky:

Pro ágor, phralale: dživen radišágošte, prikeren tumenge so mék kempel te prikerel, keren radišágos jekh ávreske, gondolinen jednakones, dživen andro smírom, u o Dél, savo hin kami-ben the smírom, héla tumenca.

Arabsky:

أخيراً أيُّهَا الإخوةُ افْرَحُوا. اكْمَلُوا.
تَعَزَّوْا. اهْتَمُّوْا اهْتِمَامًا وَاحِدًا. عَيْشُوا
بِالسَّلَامِ، وَإِلَهُ الْمَحَبَّةِ وَالسَّلَامِ.
سَيَكُونُ مَعَكُمْ.

(‘akhiraan ‘ayuha al’iikhwat afrahuu. akma-luu. taeazawa. ahtamuu ahtimamaan wahidaan. eishuu bialsalaami, wa’uilah almahabat wal-salaam sayakun maeakum.)

Doslov

Každý příspěvek v tomto sborníku mě oslovil. Přednášky a projevy mi mluvily z duše, ale opravdu hluboce se mne dotkly příspěvky psané dětmi. Jsou jasným a naléhavým voláním, abychom nezůstávali lhostejní vůči válečným konfliktům a jejich důsledkům. Výzvou k tomu, abychom každému, kdo prochází utrpením, nabídli pomoc a pochopení. Abychom vždy v lidech viděli právě to, čím jsou: lidské bytosti se stejnými sny, nadějemi a obavami, jako máme my.

Invaze na Ukrajině změnila životní příběh milionů dětí i dospělých. Jak moc bych si přála, aby ve 21. století už nebyly války realitou, ale skutečnost je, že i dnes musíme těmto hrůzám čelit. Boje přinášejí nejen fyzickou destrukci, ale také duševní trauma, které často trvá generace. Sborník nás vede k hlubokému zamyšlení nad tím, jak rychle a drasticky může válka obrátit osudy na hlavu. Události na Ukrajině ukázaly, jak křehká může být stabilita našeho světa. Avšak ve všem tom zmatku a v bolesti jsem také spatřila odolnost a odhodlání lidí hledat dobro.

Těší mě, že sborník nám připomíná ty chvíle, kdy lidská solidarita a odvaha vyniknou nejjasněji. Válka může rozdělit, ale společné lidské pouto má sílu nás spojit zpět. Příběhy o útěku, nebezpečné cestě a hledání nového domova v zahraničí nevyprávějí jenom o těch, kdo utíkají. Jsou to příběhy i o těch, kdo otevírají své domovy a svá srdce. A tak je tomu ve všech oblastech lidských práv. Každá nespravedlnost a každé utrpení vyvolají vlny solidarity, přátelství a pochopení.

Právě toho si na sborníku cením nejvíce, že zachytil i momenty pomoci. Je z něj cítit by-

lostně lidská touha pomáhat druhým a budovat ve světě lepší místo. Zaznívá jasné sdělení o rovnosti, spravedlnosti a naději.

Aktivismus je silným hlasem, který bojuje proti nespravedlnosti. Skrze umění, vzdělávání a tony neviditelné mravenčí práce můžeme šířit pochopení a lásku ve světě plném rozporů. Organizace i jednotlivci, kteří jsou zastoupeni v tomto sborníku, ukazují, jak může aktivismus přinést pozitivní změnu, když se spojíme a bojujeme za rovnost, lidská práva a respekt k všem lidem.

Jako společnost i jako jednotlivci musíme pravidelně revidovat naše postoje. Texty sborníku nás nabádají k hlubokému sebezkoumání a přemýšlení o tom, jak naše každodenní volby ovlivňují osudy ostatních. Je naším závazkem stát na straně těch, kteří potřebují naši podporu, a nikdy nezůstávat lhostejní vůči nespravedlnosti.

Je naší povinností postavit se proti lhostejnosti a apatii. Musíme spojit síly s těmi, kteří usilují o lepší budoucnost, svět, kde může každý žít v míru a bezpečí. Mnoho autorů a autorek inspirovaly křesťanské hodnoty k tomu, aby jednali s láskou, soucitem a spravedlností. Připomínají nám, že každý člověk má právo na respekt, důstojnost a rovná práva. Bůh, ve kterého křesťané věří, je ochráncem všech, ať už jsou to cizinci, uprchlíci, Romové nebo členové komunity LGBTQ+. Jako zmocněnkyně pro lidská práva si vážím tohoto příkladu a jsem pevně přesvědčena, že nikdy nesmíme zůstat stranou. Stůjme při sobě.

Klára Šimáčková Laurenčíková,
zmocněnkyně vlády pro lidská práva

Poznámka editorky

Strukturu publikace tvoří tři typy textů. Záměrem bylo nabídnout obsahově i formálně pestrý průřez tématem. Jednak jsou to přednášky, které zazněly na konferenci „Nestůj stranou“ v Senátu v březnu 2023. Z kapacitních důvodů bohužel nebylo možné do almanachu zahrnout všechny příspěvky, které na konferenci zazněly. Při výběru jsme se řídili nejen obsahovou a tematickou povahou textu, ale i jeho povahou literární. Některé příspěvky by totiž v textové podobě ztratily svoji životaschopnost, jiné by zase nebyly dostatečně čtivé. Ve sborníku se proto objevují texty, které obsahově nekorespondují s původním příspěvkem, který na konferenci zazněl. Je to dáno tím, že se nepodařilo textovou podobu příspěvku zpětně zrekonstruovat.

Následují v literární soutěži oceněné práce studentů. Názvy všech příspěvků jsou až na výjimky redakční. V případě soutěžních textů respektujeme původní autorské názvy, pokud je mají. Všechny uveřejněné práce prošly redakční

úpravou. Texty z ukrajinské části soutěže zveřejňujeme primárně v originále, následuje překlad do češtiny. Ukrajinská příjmení v češtině přechylujeme, stejně tak i v případech jiných cizích jazyků.

Závěrečnou část sborníku tvoří výběr textů reflektujících události s lidskoprávní tematikou, které se v prostředí Českobratrské církve evangelické konaly v průběhu roku 2023.

Název události, v rámci níž se konají různé aktivity, týkající se otázek rasismu a lidskoprávních témat, není ustálen a vyskytují se různé jeho variace („Den proti rasismu“, „Dny proti rasismu“, „Týdny proti rasismu“, „Mezinárodní den proti rasismu“ ad.). V tomto sborníku používáme jednotné označení „Mezinárodní dny proti rasismu“.

Obsah příspěvků jednotlivých autorů nemusí korespondovat s oficiálními názory Českobratrské církve evangelické.

pozdraz předsedy Senátu Miloše Vystrčila

Konference v Senátu byla realizována z finančního příspěvku
Evangelické lutherské církve v Bavorsku.

Sborník je realizován s finančním příspěvkem
Stiftung gegen Rassismus.

NESTŮJ STRANOU

Sborník z konference v Senátu

Vydala Českobratrská církev evangelická.

Editor, jazykový redaktor: Adéla Rozbořilová

Typografie a sazba: Petr Kadlec

Fotografie: Adéla Rozbořilová

Tisk: OPUS, v. d. i.

Připraveno ve spolupráci s Komisí pro lidská práva při synodní radě
Českobratrské církve evangelické a redakcí časopisu Český bratr.

© Českobratrská církev evangelická 2023

JSTE SVĚDKEM NÁSILNÉHO NAPADENÍ?

Je správné se napadeného člověka zastat.
Nabízíme pár užitečných rad, jak situaci řešit:

1.

VOLEJTE POLICII

Vytočte číslo 158. Předejte policii informace o krizové události. Popište, kdo a jak byl napaden. Kolik bylo útočníků. A neberte "spravedlnost" do svých rukou.

2.

MYSLETE NA VLASTNÍ BEZPEČNOST

Nevystavujte se nebezpečí. Zvažte své síly.

3.

OSLOVTE SPOJENCE

Nečekejte, až „někdo něco udělá“ - cíleně oslovte konkrétního člověka a požádejte ho o pomoc.

4.

ODKLOŇTE ÚTOČNÍKOVU POZORNOST

Pokuste se navázat rozhovor s napadeným. Nevšímejte si útočníka. A oznamte, že je policie již na cestě. Případně oslovte nejbližší autoritu (například místní obsluhu, řidiče autobusu MHD).

5.

VYČKEJTE PŘÍJEZDU POLICIE

Poskytněte své svědectví.

**Postavit se na obranu napadeného člověka je normální.
Příště můžeme být obětí my sami nebo naši blízcí.**

Nestát stranou

Ne každý chce být středem pozornosti. Zejména, pokud je ta pozornost plná posměchu či zášti, neřkuli navádí k šikaně a násilí. Snad každý z nás takovou situaci zažil, ať se ocitl v jejím ohnisku nebo se stal nechtěným svědkem. Pozornost zpravidla přitahuje vnější odlišnost, která svádí k předsudkům a odsudkům. Ti na první pohled odlišní – Romové, uprchlíci, ale i „našinci“ s postižením – to bohužel mohou potvrdit. Také proto se konala z iniciativy Komise pro lidská práva Českobratrské církve evangelické pod záštitou předsedy Senátu Parlamentu ČR Miloše Vystrčila již podruhé konference v rámci Mezinárodních dní proti rasismu, tentokrát pod názvem, který je zároveň výzvou: „Nestůj stranou!“. Především příspěvky dětí a mládeže oceněné v soutěži na toto téma nás mohou povzbudit, abychom nebyli pasivními pozorovateli a nestáli stranou, když se děje křivda.

Jiří Schneider, synodní kurátor Českobratrské církve evangelické